

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการนำเสนอเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยนำเสนอโดยแบ่งเป็น 6 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ความหมายของผลกระทบ
- ตอนที่ 2 การจัดหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ
- ตอนที่ 3 ความเป็นมาของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ
วิธีเรียนด้วยตนเอง
- ตอนที่ 4 การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเอง
- ตอนที่ 5 ความเป็นมาของโรงเรียนสาธิตในประเทศไทย
- ตอนที่ 6 การจัดการศึกษาของโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย
- ตอนที่ 7 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ
วิธีเรียนด้วยตนเอง

ตอนที่ 1 ความหมายของผลกระทบ

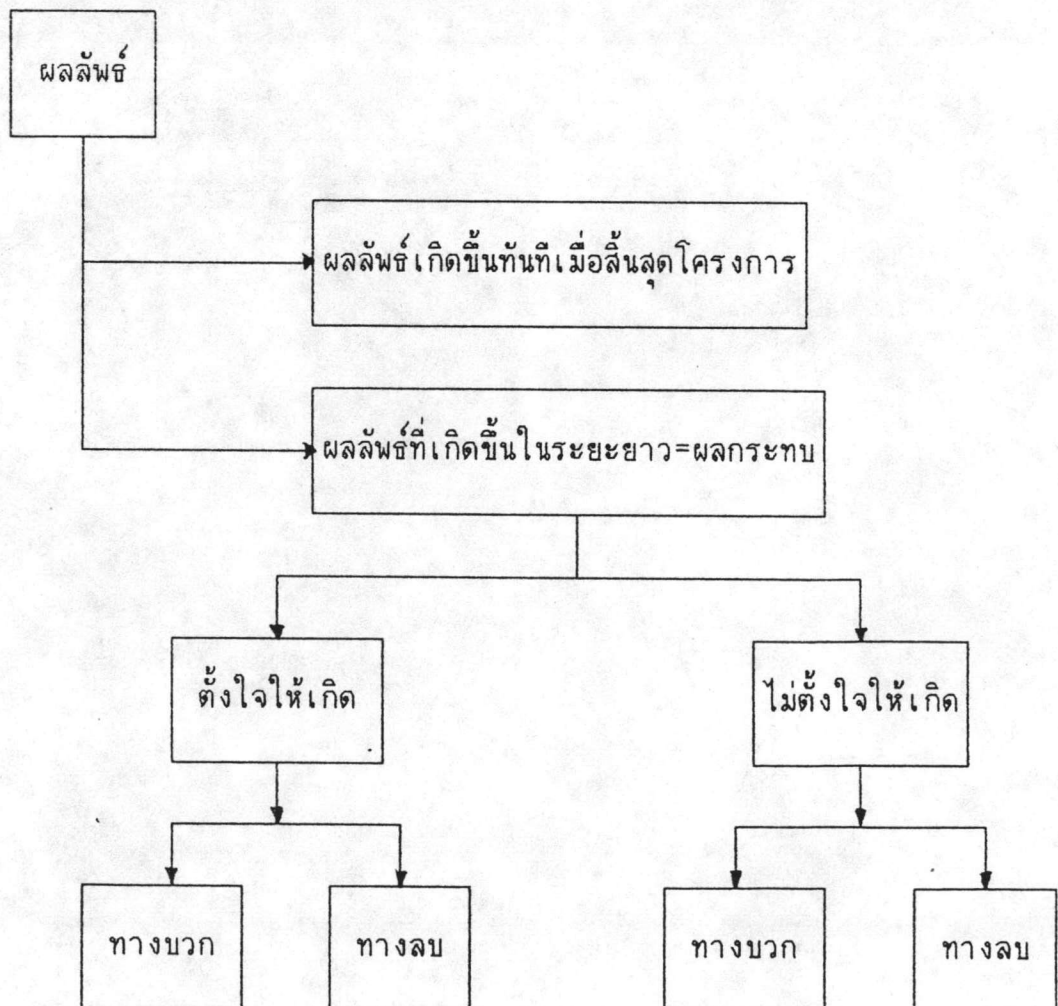
ผลกระทบ (Impact) ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่า "ผลกระทบ" ไว้พอที่จะสรุปได้ดังนี้

สมพร แสงชัยและสุนทร เกิดแก้ว (อ้างถึงในชลทิพย์ เอี่ยมสำอางค์, 2530) ได้กล่าวถึงผลกระทบว่า เป็นผลของการดำเนินงานในช่วงระยะเวลาที่ยาวนานออกไป บางครั้งผลกระทบอาจเกิดขึ้นต่อเมื่อได้จบหรือสิ้นสุดการดำเนินการนั้น ๆ ไปช่วงหนึ่งแล้ว และเป็นผลที่เกี่ยวข้องกับตัวบุคคลและชุมชน เช่น การเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการปฏิบัติงานทางเกษตร ซึ่งมีผลมาจากการอ่านเอกสารหรือหนังสือที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร หรือการมีส่วนร่วมของประชาชนเกี่ยวกับประเพณีและวัฒนธรรมเป็นผลมาจากการฝึกอบรมหรือการแนะนำให้มีการรวมกลุ่ม เป็นต้น นอกจากนี้ ผลกระทบที่เกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ผลกระทบหรือความสำคัญเหล่านี้อาจเป็นผลทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การบริหารหรือทางนิเวศน์วิทยาก็ได้

โกวิท ประวาลพฤษ์ (2513) ได้กล่าวถึงผลกระทบของโครงการว่า เป็นขั้นตอนที่จัดทำขึ้นเมื่อสิ้นสุดโครงการในลักษณะรวบยอด โดยส่วนใหญ่จะมีลักษณะคล้ายคลึงกับการประเมิน เมื่อเริ่มต้นโครงการ ในส่วนของการประเมินสภาพแวดล้อมนั้นจำเป็นต้องประเมินเข้ากับสภาพแวดล้อมเดิม เพื่อตรวจสอบว่าสิ่งใดบ้างที่เปลี่ยนแปลง ถ้าในช่วงเวลาดำเนินการไม่มีเหตุการณ์สำคัญ ๆ ที่มีผลต่อความเปลี่ยนแปลงนั้นแล้ว ก็ย่อมยึดถือได้ว่าความเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดจากโครงการซึ่งเป็นผลกระทบของโครงการนั่นเอง

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2528) ได้ให้ความหมายของผลกระทบว่า หมายถึงผลที่เกิดขึ้นในระยะยาว ซึ่งเป็นผลลัพธ์ที่มุ่งมั่น ต้องการให้เกิดขึ้นหรือผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ตั้งใจ นอกจากนี้ผลกระทบยังแบ่งตามทิศทางเป็นผลกระทบทางบวกกับผลกระทบทางลบ โดยสรุปความหมายและประเภทของผลกระทบแสดงได้ดังภาพ

แผนภูมิที่ 1 ความหมายและประเภทของผลกระทบ

ลักษณะของการศึกษาผลกระทบจะเป็นประโยชน์ต่อการตัดสินใจเลือกทางเลือกเกี่ยวกับการยุติหรือล้มเลิกการดำเนินงานหรือการดำเนินการต่อไปโดยปรับขยายเป็นบางส่วน อย่างไรก็ตามผลกระทบของโครงการเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในระยะยาวในสภาพธรรมชาติของสังคมที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงเป็นการยากมากที่จะแยกผลกระทบของโครงการ จะต้องแสดงความเกี่ยวข้องระหว่างผลลัพธ์กับโครงการด้วย (ชลทิศย์ เอี่ยมสำอางค์, 2530)

ในการศึกษาผลกระทบของโครงการนั้น นิยมใช้วิธีการหนึ่งคือการติดตามผล (Follow - up Study or Tracer Study) โดยมีขั้นตอนดังนี้ (สมหวัง นิธิยานูวัฒน์, 2528)

1. นิยามให้ชัดเจนว่า ผลกระทบที่ต้องการติดตามคืออะไร
2. หาวิธีการวัดที่ได้มาตรฐาน โดยตรวจสอบว่ามีวิธีวัดที่มีมาตรฐานหรือไม่ อย่างไร ผลกระทบของโครงการในการวิเคราะห์ต้นทุน กำไร สามารถวิเคราะห์ได้เป็นอย่างดี ส่วนผลกระทบเกี่ยวกับสังคมและการศึกษานั้นมักไม่มีเทคนิคโดยเฉพาะ
3. การประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมไว้เพื่อให้ได้สารสนเทศเกี่ยวกับผลกระทบของโครงการ

จากการศึกษาความหมายของผลกระทบของโครงการดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปสาระสำคัญของผลกระทบได้ว่า ผลกระทบนั้นเป็นผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในระยะยาว ซึ่งอาจเป็นผลลัพธ์ที่ตั้งใจให้เกิดในทางบวกและทางลบหรือผลลัพธ์ที่ไม่ได้ตั้งใจให้เกิดทั้งทางบวกและทางลบเช่นกัน ผลที่เกิดขึ้นอาจเกิดขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม และผลดังกล่าวที่เกิดขึ้นจะเกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในตัวบุคคล ชุมชนและสังคม

ตอนที่ 2 การจัดหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ

ในการจัดการศึกษาออกระบบโรงเรียน เพื่อให้แก่ประชาชนทั่วไปนั้นมีหลายรูปแบบด้วยกัน การจัดการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญก็เป็นรูปแบบหนึ่งที่กรมการศึกษาออกโรงเรียนได้จัดให้กับประชาชน ซึ่งมีการจัดหลายหลักสูตรด้วยกัน ได้แก่ (กรมการศึกษาออกโรงเรียน, 2530)

1. หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2529
2. หลักสูตรการศึกษาเพื่อชุมชนในเขตภูเขา พุทธศักราช 2524
3. หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาอาชีพ พุทธศักราช 2533
4. หลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียน ระดับประถมศึกษา พุทธศักราช 2531
5. หลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2530
6. หลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2530

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเฉพาะการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ดังนั้นจึงขอกล่าวถึงการจัดการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวนี้จัดให้กับประชาชน โดยมีจุดมุ่งหมายคือ (กรมการศึกษาออกโรงเรียน, 2535)

1. เพื่อให้รู้จักดำรงชีวิตบนพื้นฐานแห่งคุณธรรมไม่เบียดเบียนผู้อื่น มีความซื่อสัตย์ สุจริตและความยุติธรรม มีน้ำใจเป็นนักกีฬา มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ มีความรับผิดชอบต่อตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่นและประเทศชาติ
2. เพื่อให้รู้จักวิธีการเรียนรู้ คิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีนิสัยใฝ่หาความรู้และทักษะอยู่เสมอ รักการทำงานสามารถทำงานเป็นหมู่คณะมีความขยันหมั่นเพียร อดทนและรู้จักประหยัด

3. เพื่อให้มีความรู้ ทักษะในวิชาอาชีพเพียงพอแก่การดำเนินชีวิต มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพ รู้ช่องทางในการประกอบสัมมาอาชีพที่เหมาะสมกับตน เพื่อสร้างสรรค์ความเจริญต่อท้องถิ่น และประเทศชาติ

4. เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจและเห็นคุณค่าในวิทยาการ ศิลปะ วัฒนธรรม ธรรมชาติ รู้จักใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

5. เพื่อให้รู้จักเคารพสิทธิ เสรีภาพของผู้อื่น รู้จักหน้าที่ของตนเองและผู้อื่น รู้จักใช้สิทธิ เสรีภาพของตนในทางสร้างสรรค์บนรากฐานแห่งกฎหมาย จริยธรรม และศาสนา

6. เพื่อให้มีความสำนึกในการเป็นคนไทยร่วมกัน เสียสละเพื่อส่วนรวม มีความรักชาติ รักประชาธิปไตย รู้จักใช้สติและปัญญาในการดำรงรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์

7. เพื่อให้เข้าใจพื้นฐานและปัญหาการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศและของโลกปัจจุบัน มีความสำนึกในการเป็นส่วนหนึ่งของมนุษยชาติ รู้จักแก้ปัญหา และข้อขัดแย้งด้วยวิธีการแห่งปัญญาและสันติวิธี

เนื่องจากหลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นหลักสูตรต่อเนื่องจากการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การกำหนดหลักสูตรนี้จึงมุ่งที่ส่งเสริม ให้ผู้ที่ต้องการที่จะศึกษาหาความรู้แต่พลาดโอกาสที่จะศึกษาต่อในระบบโรงเรียนได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ ฝึกทักษะและปลูกฝังเจตคติที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต และประกอบอาชีพได้เท่าเทียมกับผู้อื่น สามารถปฏิบัติตนให้ดำรงอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามสมควรแก่อัตภาพ หลักสูตรนี้จะมีความสอดคล้องกับหลักสูตรระดับเดียวกันในระบบโรงเรียน และมีความยืดหยุ่นเพียงพอที่จะให้ผู้เรียนเลือกเรียนได้ตามความสามารถ ความถนัด ความสนใจและความต้องการของคน ดังจะเห็นได้จากลักษณะโครงสร้างของหลักสูตรดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 โครงสร้างหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
พุทธศักราช 2530

หมวดวิชาบังคับ 5 หมวดวิชา	หมวดวิชาเลือก 6 หมวดวิชา	กิจกรรม
1. ภาษาไทย 1	1. ภาษาไทย 2	กิจกรรมพบกลุ่ม
2. สังคมศึกษา 1	2. สังคมศึกษา 2	
3. พละนามัย	3. วิทยาศาสตร์ 3	
4. วิทยาศาสตร์ (เลือก 1 สาขา)	4. คณิตศาสตร์	
- วิทยาศาสตร์ 1	5. ภาษาต่างประเทศ	
วิทยาศาสตร์กายภาพ ชีวภาพ	- ภาษาอังกฤษ	
(เลือกวิทยาศาสตร์ 3 ไม่ได้)	- ภาษาฝรั่งเศส	
- วิทยาศาสตร์ 2	- ภาษาเยอรมัน	
ฟิสิกส์ เคมี ชีวภาพ	- ภาษาอาหรับ	
(เลือกวิทยาศาสตร์ 3 ได้)	- ภาษาญี่ปุ่น	
5. พื้นฐานวิชาชีพ	- ภาษาบาลี	
- อุตสาหกรรม	6. วิชาอาชีพ	
- เกษตรกรรม		
- คหกรรม		
- พาณิชยกรรม		
- ศิลปหัตถกรรม		
- ศิลปกรรม		

นอกจากนี้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2530 นั้น ยังมีเกณฑ์การใช้หลักสูตรคือ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2535)

1. การเรียนการสอน

การเรียนการสอนตามหลักสูตรนี้ ผู้เรียนสามารถลงทะเบียนเรียนได้ทุกวิธีเรียนของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนและนำผลการเรียนแต่ละวิธีมาประเมินผลร่วมกัน รวมทั้งสามารถโอนผลการเรียนระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียนกับการศึกษานอกโรงเรียน ได้อีกด้วย

2. เวลาเรียน

ในปีการศึกษาหนึ่งๆ ให้แบ่งภาคเรียนออกเป็น 2 ภาคเรียน ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ และสถานศึกษาอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร หลักสูตรนี้กำหนดให้เรียนวิชาบังคับ 5 หมวดวิชา วิชาเลือกอย่างน้อย 3 หมวดวิชา นักศึกษาลงทะเบียนเรียนได้ไม่เกินภาคเรียนละ 2 หมวดวิชา

ในกรณีการเรียนแบบชั้นเรียนในสัปดาห์หนึ่งให้โรงเรียนเปิดสอนสัปดาห์ไม่น้อยกว่า 6 วันๆ ละไม่น้อยกว่า 5 คาบ คาบเรียนละ 50 นาที สัปดาห์ละ 30 คาบ ในคาบเวลาดังกล่าวจะต้องเป็นเวลาเรียนอย่างน้อย 29 คาบ เวลาที่เหลือสัปดาห์ละ 1 คาบ ให้จัดกิจกรรม การจัดคาบเวลาเรียนของแต่ละหมวดวิชาต่อสัปดาห์ต่อภาคเรียน ให้คิดตามอัตราส่วนของหน่วยการเรียนของหมวดวิชาที่สอนในภาคเรียนนั้น ๆ

3. หน่วยการเรียน

การกำหนดการเรียนหมวดวิชาต่างๆ ตามหลักสูตรให้ถือเกณฑ์การเทียบดังนี้

3.1 หมวดวิชาบังคับ ได้แก่ หมวดวิชาภาษาไทย 1 หมวดวิชาสังคมศึกษา 1 หมวดวิชาพหุภาษา 1 หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ 1 และหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ 2 มีค่าหมวดวิชาละ 6 หน่วยการเรียน ส่วนหมวดวิชาพื้นฐานแต่ละหมวดมีค่าหมวดวิชาละ 12 หน่วยการเรียน

3.2 หมวดวิชาเลือก ได้แก่ หมวดวิชาภาษาไทย 2 หมวดวิชาสังคมศึกษา 2 หมวดวิชาวิทยาศาสตร์ 3 หมวดวิชาคณิตศาสตร์ หมวดวิชาภาษาต่างประเทศและหมวดวิชาอาชีพ มีค่า หมวดวิชาละ 13 หน่วยการเรียน

4. ข้อกำหนดหมวดวิชาอาชีพ

หมวดวิชาอาชีพที่เรียนตามหลักสูตรนี้ ให้เลือกจากหลักสูตรวิชาอาชีพที่กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติ หรือสามารถผ่านเกณฑ์การประเมินจากประสบการณ์ด้านอาชีพ

4.1 เรียนตามหลักสูตรวิชาอาชีพที่กระทรวงศึกษาธิการอนุมัติ โดยอาจจะเลือกเรียนวิชาเดียวสาขาเดียว หรือหลายวิชาสาขาเดียวกัน หรือหลายรายวิชาต่างสาขากันที่มีเวลาเรียนตามหลักสูตรรวมกันไม่น้อยกว่า 250 ชั่วโมงนับให้ 1 หมวดวิชา โดยสถานศึกษาจัดสอนเองหรือโอนผลการเรียนมาจากสถานศึกษาอื่น ๆ

4.2 โอนผลการเรียนจากสถานฝึกงานอาชีพตามวิธีการและเกณฑ์ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด

4.3 เทียบจากประสบการณ์ด้านอาชีพ โดยให้เป็นไปตามวิธีการและเกณฑ์ที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด

5. การประเมินผลการเรียน

การประเมินผลการเรียนให้เป็นไปตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการประเมินผลการเรียน ตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายพุทธศักราช 2530

6. เกณฑ์การจบหลักสูตร

ผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องสอบได้วิชาบังคับ 5 หมวดวิชา (36 หน่วยการเรียน) วิชาเลือกไม่น้อยกว่า 3 หมวดวิชา (39 หน่วยการเรียน) รวมแล้ว 8 หมวดวิชา (75 หน่วยการเรียน) และต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า ร้อยละ 75 ของเวลาที่กำหนดตลอดหลักสูตร จึงจะถือว่าจบหลักสูตร

7. กิจกรรม

สถานศึกษาต้องจัดให้มีกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการทำงาน โดยใช้กระบวนการกลุ่มในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน ทะนุบำรุงขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงาม เป็นการเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม ความรับผิดชอบ และเสียสละส่วนตน เพื่อส่วนรวม

รูปแบบการเรียนการสอนนอกโรงเรียนสายสามัญ

หลักสูตรการศึกษาออกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2530 มีรูปแบบการเรียน 3 วิธีด้วยกัน ซึ่งมีรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้คือ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2530)

1. วิธีเรียนแบบชั้นเรียน (ใช้อักษรย่อว่า ชร.)
2. วิธีเรียนแบบทางไกล(ใช้อักษรย่อว่า ทก.)ซึ่งเปลี่ยนชื่อมาจากการศึกษาทางวิทยุและไปรษณีย์
3. วิธีเรียนด้วยตนเอง(ใช้อักษรย่อว่า ตอ.) ซึ่งเปลี่ยนชื่อมาจากการศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก

การเรียนทั้ง 3 วิธีเรียนนี้ นักศึกษาสามารถเลือกเรียนทั้ง 3 วิธีในเวลาเดียวกันได้ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเงื่อนไข การลงทะเบียนเรียน ความพร้อมของนักศึกษาในด้านค่าใช้จ่ายและความสามารถของนักศึกษาแต่ละคน โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. วิธีเรียนแบบชั้นเรียนคือ วิธีเรียนที่นักศึกษาจะต้องไปเข้าชั้นเรียน เช่นเดียวกับนักเรียนภาคปกติในระบบโรงเรียน เพียงแต่ช่วงเวลาเรียนจะเป็นในตอนเย็นหรือในตอนค่ำหลังจากนักศึกษาว่างจากภารกิจประจำวันต่าง ๆ แล้ว เมื่อศึกษาแล้วเรียนและทำกิจกรรมการเรียนจนครบเงื่อนไขตามที่หลักสูตรกำหนดไว้ ก็ให้จบการศึกษาแต่ละระดับ เมื่อจบแล้วจะได้รับประกาศนียบัตรซึ่งมีศักดิ์และสิทธิ์เช่นเดียวกับกับนักเรียนในระบบโรงเรียนทุกประการ

2. วิธีเรียนแบบทางไกล คือ วิธีการเรียนที่เหมาะสมแก่ผู้ที่มีภารกิจมากจนไม่มีเวลาที่จะไปนั่งเรียนในชั้นเรียนได้เป็นประจำเช่น อยู่ในชนบทที่ห่างไกลจากสถานที่ตั้งของสถานศึกษาหรือศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดต่าง ๆ แล้ว ก็จัดหาหนังสือหรือตำราต่าง ๆ ที่นักศึกษาสามารถศึกษาด้วยตนเองได้ โดยฝึกทำแบบฝึกหัดต่าง ๆ ฟังรายการวิทยุจากสถานีวิทยุแห่งประเทศไทยเครือข่ายที่ 2 เพื่อการศึกษา (สวค 2) ออกอากาศทุกวันระหว่างเวลา 05.30 - 21.10 น.ในระบบเอ เอ็ม ขนาดความถี่ของคลื่นที่ 1467 กิโลเฮิรตซ์ นอกจากนี้ นักศึกษาจะต้องไป

เข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแต่ละระดับ เมื่อจบแล้วจะได้รับประกาศนียบัตร ซึ่งมีศักดิ์และสิทธิเช่นเดียวกันกับนักเรียนในระบบโรงเรียนทุกประการ

3. วิธีเรียนด้วยตนเองเป็นวิธีการเรียนที่มีลักษณะคล้าย ๆ กับวิธีการเรียนแบบทางไกล คือนักศึกษาไม่ต้องเข้าชั้นเรียน จะใช้เวลาศึกษาค้นคว้าอ่านตำราต่าง ๆ ด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ เสียค่าใช้จ่ายในการเรียนน้อยกว่าการเรียนวิธีเรียนแบบทางไกลไม่ต้องกังวลกับการติดตามฟังรายการต่าง ๆ ซึ่งเป็นบทเรียนทางวิทยุ ต้องไปร่วมกิจกรรมพบกลุ่ม เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามเกณฑ์กำหนด จะต้องใช้เวลาพบกลุ่มไม่น้อยกว่า 75 % ของเวลาพบกลุ่มทั้งหมดและต้องผ่านเกณฑ์การประเมินด้วย นักศึกษาที่สอบได้ครบทุกวิชา ก็จะได้รับประกาศนียบัตรที่มีศักดิ์และสิทธิ จะนำไปศึกษาต่อหรือสมัครเข้าทำงานได้เช่นเดียวกับผู้ที่จบจากในระบบโรงเรียนทุกประการ การเรียนวิธีนี้ประชาชนทั่วไปจะรู้จักในลักษณะเป็นการสอบเทียบความรู้

ดังนั้นพอจะสรุปได้ว่า การจัดการศึกษานอกโรงเรียนทั้ง 3 คือ แบบชั้นเรียน แบบทางไกล และแบบเรียนด้วยตนเอง ล้วนเป็นวิธีการเรียนที่เอื้อประโยชน์ให้แก่นักศึกษา ทำให้นักศึกษาสามารถเลือกได้ตามความถนัดและความสนใจ นอกจากนี้เมื่อเรียนจบแล้วก็จะได้รับประกาศนียบัตรที่มีศักดิ์และสิทธิที่จะนำไปศึกษาต่อหรือสมัครเข้าทำงานได้เช่นเดียวกับผู้ที่จบจากในระบบโรงเรียนทุกประการ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2535)

การจัดการศึกษาสายสามัญของการศึกษานอกระบบโรงเรียน ที่ผ่านมาก่อนที่กระทรวงศึกษาธิการจะมีคำสั่งให้ใช้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2530 กรมการศึกษานอกโรงเรียนได้จัดดำเนินการเป็น 3 รูปแบบคือ

1. การศึกษาผู้ใหญ่ภาคค่ำ ซึ่งดำเนินการเปิดเป็นชั้นเรียน มีครูสอนเป็นรายวิชาในแต่ละระดับชั้น

2. การศึกษาทางวิทยุไปรษณีย์ ศึกษาจากคู่มือเรียน ฟังบทเรียนที่ออกอากาศทางวิทยุและมาพบกลุ่มเพื่อร่วมกิจกรรมที่กำหนดถ้ามีปัญหาอาจซักถามอาจารย์ประจำกลุ่มหรือจดหมายสอบถามได้จากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนของจังหวัดนั้น

3. การศึกษานอกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก นักศึกษาจะต้องศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองและเข้าร่วมกิจกรรมตามที่กรมการศึกษานอกโรงเรียนกำหนด

การจัดการศึกษาทั้ง 3 ประเภทดังกล่าวแล้ว หลักสูตรและวิธีการดำเนินงานเป็นอิสระแก่กัน ถ้านักศึกษาลงทะเบียนเรียนการศึกษาแบบใดแล้วจะต้องเรียนแบบนั้นไปจนกว่าจะจบหลักสูตรแต่ละระดับ ไม่สามารถที่จะเลือกเรียนวิธีเรียนอื่นๆ ได้ในเวลาเดียวกัน แต่ละวิธีการเรียนก็ไม่สามารถจะโอนมาใช้กันได้

กรมการศึกษานอกโรงเรียน กรมสามัญศึกษาและกรมวิชาการ จึงได้ร่วมกัน พิจารณาปรับปรุงหลักสูตร และวิธีการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ เพื่อมุ่งสนองความต้องการของบุคคลที่พลาดโอกาสที่จะเข้าศึกษาเล่าเรียนในระบบและด้วยความเห็นชอบของกระทรวงศึกษาธิการ จึงได้ประกาศให้ใช้หลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ซึ่งได้ปรับปรุงจากหลักสูตรเดิมที่ใช้อยู่คือหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จระดับที่ 3-4 และหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับที่ 5 ให้เป็นหลักสูตรการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยให้มีการจัดการเรียนการสอนเป็น 3 วิธี คือ วิธีเรียนแบบชั้นเรียน วิธีเรียนทางไกลและวิธีเรียนด้วยตนเอง ซึ่งหลักสูตรดังกล่าวเปิดโอกาสให้ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนได้ทั้ง 3 วิธีเรียนและเมื่อนักศึกษาสอบได้ครบตามเกณฑ์กำหนดก็ให้จบหลักสูตรได้แต่ละระดับ นอกจากนี้ยังเปิดโอกาสให้มีการเทียบโอนผลการเรียนในระหว่างการศึกษาในระบบโรงเรียนและการศึกษานอกโรงเรียนและสามารถเทียบโอนวิชาชีพของผู้ที่เรียนจบจากสถานศึกษาหรือสถานที่ประกอบการที่กระทรวงศึกษารับรอง (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2531)

การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีเรียนด้วยตนเองก็เป็นอีกวิธีเรียนวิธีหนึ่งที่เอื้อประโยชน์แก่ผู้เรียน และเป็นที่ได้รับ

ความสนใจมาตั้งแต่เริ่มดำเนินการ ซึ่งการดำเนินการของการจัดการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเองนั้นได้เริ่มดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ดังจะกล่าวถึงในความเป็นมาต่อไปนี้

ตอนที่ 3 ความเป็นมาของการจัดการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเอง

การจัดการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเองมีจุดเริ่มต้นจากการจัดสอบสำหรับบุคคลภายนอกหรือที่เรียกติดปากว่า " การสอบเทียบ " โดยได้ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2476 โดยกระทรวงธรรมการ ในสมัยนั้นได้กำหนดให้กองสามัญศึกษา กรมศึกษาธิการ ทำหน้าที่สอบเทียบความรู้ในระดับประโยคประถมศึกษาปีที่ 3 และปีที่ 6 ต่อมาภายหลัง พ.ศ. 2479 ได้ขยายชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 เป็นประโยคประถมศึกษาปีที่ 4 และได้ยกเลิกการสอบชั้นประโยคประถมศึกษาปีที่ 6 ตามแนวของแผนการศึกษาแห่งชาติ การสอบเทียบความรู้นี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อให้โอกาสแก่ผู้ที่รับราชการเป็นทหารเกณฑ์ที่ไม่มีวุฒิทางการศึกษาได้มีโอกาสสอบเทียบความรู้เพื่อจะได้รับราชการต่อไป เมื่อพ้นวาระปลดประจำการของทางราชการทหาร ต่อมาได้มีการสอบเทียบความรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อสิทธิบางอย่างขึ้น ในปี พ.ศ. 2482 (สฤษดิ์ เชื้อวชล, 2529)

การ จัดสอบเทียบสำหรับบุคคลภายนอก ได้ดำเนินการต่อมาแม้ได้มีการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานบริหารของกระทรวงธรรมการ มาเป็นกระทรวงศึกษาธิการ กล่าวคือ ในปี พ.ศ. 2501 กระทรวงศึกษาธิการได้จัดให้มีกองส่งเสริมและวัดผลการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ทำหน้าที่จัดสอบชั้นประโยคเตรียมอุดมศึกษาที่วราชนาถจักร และสอบเทียบความรู้ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อสิทธิบางอย่างที่วราชนาถจักร ซึ่งผู้สอบเทียบความรู้เหล่านี้ ไม่สามารถนำเอาใบรับรองวุฒิไปใช้ศึกษาต่อแต่ต่อมากลับอนุญาตให้นำใบรับรองวุฒิจากการสอบเทียบนั้นไปใช้ศึกษาต่อได้อันเป็นเหตุให้นักเรียนในระบบโรงเรียนที่เรียนในระดับชั้นที่ต่ำกว่าระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 และมัธยมศึกษาปีที่ 6 มาสมัครสอบเทียบความรู้กันมากขึ้น และในปี พ.ศ. 2515 กระทรวง

ศึกษาธิการ ได้โอนงานสอบเทียบมาให้กรมวิชาการ เป็นผู้ดำเนินการสอบตามประกาศ คณะปฏิวัติ ฉบับที่ 2517 (สุพจน์ เขียวขล, 2529)

สำหรับการสอบเทียบความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น ได้มีการจัดสอบขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2506 โดยอนุญาตให้ผู้ที่มีความรู้ชั้นประโยคมัธยมศึกษาปีที่ 6 (เทียบเท่ามัธยมปีที่ 4 ของหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524) หรือเทียบเท่า สอบเทียบชั้นประโยคมัธยมศึกษาปีที่ 8 ซึ่งมาเรียกประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายได้ โดยสอบพร้อมกับนักเรียนในระบบโรงเรียนเป็นการสอบประจำปี ทำให้นักเรียนที่เรียนอยู่ในชั้นมัธยมปีที่ 7 มาสมัครสอบเป็นจำนวนมาก เพราะการสอบประจำปี เช่นนี้จัดขึ้นปีละ 1 ครั้งเท่านั้น ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้วางระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการสอบบุคคลภายนอกและกำหนดคุณสมบัติของผู้เข้าสอบใหม่ ด้วยการเพิ่มอายุของผู้เข้าสอบให้สูงขึ้นแต่ก็ต้องยกเลิกระเบียบนั้น จนกระทั่งกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศให้มีการสอบประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายสำหรับบุคคลภายนอก ในปี พ.ศ. 2519 อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518 เป็นระบบหน่วยการเรียน โดยกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครสอบว่า จะต้องมีความรู้พื้นฐาน ความรู้ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและไม่ได้เป็นนักเรียนในระบบโรงเรียน แต่ระเบียบนี้ใช้ไม่ได้นาน กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศยกเลิก แล้วให้ใช้ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการสอบประโยคมัธยมศึกษาตอนปลายสำหรับบุคคลภายนอก ฉบับที่ 2 (2521) ขึ้นแทนโดยได้กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครสอบใหม่คือ จะต้องมีความรู้สอบได้ประโยคมัธยมศึกษาตอนต้นหรือเทียบเท่า ดังนั้นระเบียบนี้จึงเอื้อให้ผู้สมัครสอบที่เป็นนักเรียนในระบบโรงเรียน มีสิทธิสอบบุคคลภายนอกได้ดังเดิม ต่อมากระทรวงศึกษาธิการได้ปรับปรุงวิธีการจัดสอบสำหรับบุคคลภายนอกใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงหลักสูตรระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 โดยได้ออกระเบียบกระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการจัดศึกษานอกโรงเรียน ระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาประเภทบุคคลภายนอก พ.ศ. 2526 กำหนดให้กรมวิชาการ กรมสามัญศึกษาและกรมการศึกษานอกโรงเรียนร่วมกันดำเนินการสอบเทียบบุคคลภายนอก จึงเปลี่ยนชื่อมาเป็น " การจัดการศึกษานอกโรงเรียน ประเภทบุคคลภายนอก " และในที่สุดการจัดสอบในลักษณะนี้ก็ได้รับการเปลี่ยนชื่อมาเป็น "

การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเอง "ตามที่กรมการศึกษา
นอกระบบได้เปลี่ยนแปลงหลักสูตร ในปี พ.ศ. 2530 (กรมการศึกษานอก
โรงเรียน, 2530)

กรมการศึกษานอกระบบได้มอบให้ ศูนย์การศึกษานอกระบบ
ประเภทบุคคลภายนอก (ศบน.) จัดการศึกษานอกระบบสายสามัญ วิธีเรียนด้วย
ตนเอง โดยมีหลักการสำคัญดังนี้ คือ(กรมการศึกษานอกระบบ, 2535)

เนื่องจากประเทศไทยมีปัญหาทางการศึกษาหลายอย่าง เช่น สถาน
ศึกษาของรัฐที่มีอยู่ยังไม่เพียงพอกับจำนวนประชากรในวัยเรียนมากมาย ถ้าจะแก้
ปัญหาเหล่านี้โดยการสร้างที่เรียนใหม่ก็เป็นการจำกัดในด้านงบประมาณ อีกทั้งการจัด
การศึกษาระดับนี้ยังมีการสอบแข่งขันกันเข้าโรงเรียนรัฐบาลซึ่งจำกัดในการรับ และ
มีเกณฑ์ที่ยาก เพราะเน้นวิชาการเกินไป ทำให้ผู้ที่ขาดโอกาสทางด้านสติปัญญาและ
ทรัพย์สิน รวมทั้งภาวะปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของครอบครัว บังคับให้ต้องทำงาน
ช่วยครอบครัวหรือทำงานตามโรงงาน หรือที่อื่น ๆ โดยไม่มีทางเลือก ทำให้ทราบว่า
ประชากรที่อยู่ในวัยเรียนในระบบโรงเรียนส่วนหนึ่ง ไม่มีโอกาสเข้าศึกษาในระบบ
โรงเรียน รวมทั้งผู้ที่เสียโอกาสที่จะศึกษาต่อในระบบโรงเรียนที่ต้องการจะเพิ่มวิทย
ฐานะให้สูงขึ้น เพราะมีฐานะยากจนต้องเลี้ยงดูครอบครัว

จากหลักการดังกล่าว จึงเป็นเหตุผลที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
นอกระบบสายสามัญ ได้ตระหนักว่าทำอย่างไรจะสามารถจัดการศึกษาสายสามัญ
โดยไม่ต้องสร้างสถานศึกษาเพิ่มเติม แต่ให้มีการใช้อาคาร สถานที่ อุปกรณ์และ
บุคลากรที่มีอยู่แล้วนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดโดยไม่กระทบกระเทือนต่อการศึกษา
ในระบบโรงเรียนภาคปกติ การจัดการศึกษานอกระบบสายสามัญ จึงจัดขึ้นเพื่อ
สนองตอบความต้องการทางการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานของประชาชนส่วนหนึ่ง ให้สามารถมี
โอกาสได้ศึกษาหาความรู้และสามารถผ่านเกณฑ์การศึกษาระดับขั้นมัธยมศึกษาและประถม
ศึกษาได้ในระบบโรงเรียน การจัดการศึกษานอกระบบสายสามัญ ในรูปวิธีเรียน
ด้วยตนเอง จึงจัดเพื่อสนองตามความต้องการทางการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานของประชากร
ส่วนหนึ่งให้สามารถมีโอกาสได้ศึกษาหาความรู้และสามารถผ่านเกณฑ์การศึกษา ระดับ
ป.6, ม.3, ม.6

ตอนที่ 4 การจัดการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเอง

การจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนนั้นเป็นการจัดการศึกษาเพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่ เด็ก เยาวชนและผู้ใหญ่ หรือประชาชนทั่วไปให้มีความรู้พื้นฐาน การเรียนรู้และมีโอกาสพัฒนาทักษะและวิชาชีพตามความจำเป็นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้นการจัดการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเองจึงมีวัตถุประสงค์ในการจัดคือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2530)

1. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนทั่วไปมีโอกาสศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
2. เพื่อสร้างเสริมการรู้หนังสือ และยกระดับการศึกษาของประชาชนในอันที่จะเป็นพื้นฐานในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น
3. เพื่อสร้างเสริมให้เกิดขบวนการในการทำงาน เพื่อสังคมอย่างมีคุณธรรม
4. เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนและบุคคลที่พลาดโอกาสทางการศึกษา หรือผู้ที่อยู่นอกโรงเรียนให้มีความเสมอภาคทางการศึกษา มีโอกาสพัฒนาความรู้พัฒนาตนเองและความรู้พื้นฐานสำหรับศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

จะเห็นได้ว่าการจัดการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเองนั้น เป็นการเปิดโอกาสให้แก่ประชาชนทั่วไปได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแบบเรียน ตำรา หนังสือ ดังนั้นในด้านวิธีการจัดการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเอง จึงเป็นการจัดที่จะเอื้ออำนวยและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ดังจะเห็นได้จากวิธีการจัดการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเองคือ

วิธีการการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเอง

ด้วยการจัดการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเองนี้จะมีหลักการและจุดมุ่งหมาย เพื่อมุ่งสนองความต้องการของบุคคลที่พลาดโอกาสที่จะเข้าศึกษาเล่าเรียนในระบบโรงเรียนนั้น กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่จะไม่สามารถใช้เวลาในการศึกษาได้ทั้งวัน หรือมีความสะดวกในด้านเวลาเรียนเท่าใดนัก เนื่องจากต้องนำเวลาส่วนใหญ่ ไปประกอบอาชีพหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว ดังนั้นการจัดการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเอง จึงจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ในการจัดการศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการและเอื้ออำนวยให้แก่ผู้พลาดโอกาสเหล่านั้น วิธีการในการศึกษาดังกล่าว มีรายละเอียดดังต่อไปนี้ คือ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2535)

1. ลงทะเบียน

นักศึกษากิจการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ แต่ละระดับ ก่อนจะลงทะเบียน จะต้องขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาสายสามัญ ของการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเองเสียก่อน โดยยื่นใบสมัครเพื่อขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา ได้ที่ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนจังหวัดหรือสถานที่ที่ได้รับมอบหมายให้ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษา

หลังจากนั้นสามารถลงทะเบียนเรียน วิธีเรียนด้วยตนเองได้โดยลงทะเบียนหมวดวิชาที่ต้องการจะศึกษา นักศึกษาลงทะเบียนเรียนได้ไม่เกินภาคเรียนละ 2 หมวดวิชา โดยไม่จำกัดหมวดวิชา

นอกจากนี้นักศึกษาที่ไม่ได้ลงทะเบียนในภาคการศึกษาใดก็ตาม จะต้องลงทะเบียนเพื่อรักษาสถานภาพการเป็นนักศึกษาไว้ โดยเสียค่าใช้จ่ายในการลงทะเบียน ภาคเรียนละ 10 บาท ถ้านักศึกษาผู้ใดไม่มาติดต่อลงทะเบียนเพื่อรักษาสถานภาพภายใน 6 ภาคเรียนปกติ ถือว่าพ้นสภาพการเป็นนักศึกษา ส่วนรายวิชาหรือหมวดวิชาที่นักศึกษาสอบไว้ได้แล้ว ยังมีอายุความอยู่ 5 ปี

2. ศึกษาด้วยตนเอง

นักศึกษาต้องศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากตำรา หนังสือหรือสื่อเสริมอื่น ๆ ฯลฯ โดยไม่มีการเข้าชั้นเรียน เพื่อให้มีความรู้ครอบคลุมเนื้อหาในหลักสูตร หรือหมวดวิชาที่สมัครลงทะเบียนไว้ เพื่อให้ครบหลักสูตรตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

3. ร่วมกิจกรรมพบกลุ่ม

นักศึกษาต้องเข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่ม เพื่อฝึกให้นักศึกษารู้จักใช้กระบวนการกลุ่ม ฝึกการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือสังคม นำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต และเพื่อปลูกฝัง ส่งเสริมให้มีคุณธรรม จริยธรรม มีเจตคติที่ดีต่อการทำงานเป็นหมู่คณะและ ฝึกการอยู่ร่วมกันตามระบอบประชาธิปไตย และมีจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อหน้าที่ในฐานะ สมาชิกที่ดีของสังคม

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ในด้านกิจกรรมพบกลุ่ม การจัดการศึกษาออก โรงเรียนสายสามัญ วิถีเรียนด้วยตนเองนั้น เพื่อให้ให้นักศึกษาได้พัฒนาในทุก ๆ ด้าน คือ ด้านความรู้ สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจริยธรรม ซึ่งในการศึกษานั้นการอ่านตำรา เพียงอย่างเดียวจะทำให้ให้นักศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์ของการศึกษาได้อย่างแท้จริง เพราะการศึกษาจะต้องให้ทั้งความรู้ พุทธิปัญญา ความคิดและทักษะประกอบกัน (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2527) ดังนั้น วิธีการในการจัดการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ วิถีเรียน ด้วยตนเอง จึงจัดให้มีกิจกรรมพบกลุ่มขึ้น เพื่อเป็นสิ่งเติมเต็มในสิ่งที่ขาดให้สมบูรณ์ของ หลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น โดยกำหนดให้นักศึกษาเข้าร่วมกิจกรรมพบกลุ่ม 48 ชั่วโมง เพื่อฝึกให้ นักศึกษารู้จักใช้กระบวนการกลุ่ม ฝึกการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนหรือสังคม นำความรู้ที่ ได้ไปใช้ในการดำเนินชีวิต ปลูกฝังให้มีคุณธรรม และจิตสำนึกในการรับผิดชอบต่อหน้าที่ ในฐานะสมาชิกที่ดีของสังคม (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2535) แต่ในการกำหนด กิจกรรมของการศึกษาในระบบโรงเรียนได้กล่าวว่า " ต้องเข้าร่วมกิจกรรมตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วย เรื่องการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จำนวน 1 คาบต่อสัปดาห์ โดยต้องมีเวลาเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ของ เวลาเรียนทั้งหมดที่จัดกิจกรรมแต่ละภาคเรียน และต้องผ่านจุดประสงค์สำคัญของกิจกรรม ตามที่กำหนด" (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2535)

4. การประเมินผล

4.1 นักศึกษาต้องเข้ารับการประเมินผล ภาคเรียนละ 1 ครั้ง (ปีการศึกษา ละ 2 ครั้ง) โดยจะต้องสอบได้คะแนนแต่ละหมวดวิชาไม่น้อยกว่า 50 % จึงจะถือว่าผ่าน

4.2 สามารถเทียบโอนผลการเรียนได้

4.2.1 เทียบโอนผลการเรียนวิชาสามัญ เปิดโอกาสให้นักศึกษา ซึ่งเคยศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ หรือเรียนในระบบโรงเรียน ซึ่งในระดับเดียวกันและยังไม่จบหลักสูตรแต่สอบไว้ได้บางหมวดวิชาหรือบางรายวิชา เนื่องจากมีความจำเป็นต้องออกจากสถานศึกษากลางคัน สามารถนำผลการเรียนมาเทียบโอนได้

4.2.2 เทียบโอนหมวดวิชาอาชีพ เปิดโอกาสให้นักศึกษาสามารถศึกษาและเทียบโอนวิชาอาชีพ เพื่อนับเป็นหมวดวิชาในวิชาเลือกได้ 3 หมวดวิชา โดย

ก. เทียบโอนผลการเรียนจากแหล่งวิทยาการ คือการให้นักศึกษาไปเรียนในแหล่งการศึกษาอื่น ที่ใช้หลักสูตรกระทรวงศึกษาธิการหรือหลักสูตรที่หน่วยราชการอื่นให้การรับรอง แล้วนำผลการเรียนกลับมา หรือนักศึกษาที่เรียนมาแล้ว นำผลการเรียนมาขอเทียบโอน

ข. เทียบโอนผลการเรียนจากสถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระคือ การให้นักศึกษาไปเรียนในสถานประกอบการ หรือสถานประกอบอาชีพอิสระ ตามที่สถานศึกษาได้พิจารณา กำหนดแล้วนำมาขอเทียบโอนผลการเรียน

ค. เทียบโอนผลการเรียนจากประสบการณ์ทางอาชีพ ที่มีอยู่ คือการให้นักศึกษาได้ใช้ประสบการณ์ทางอาชีพที่ตนมีอยู่ มากำหนดค่าและประเมินผลการเรียน

ง. เทียบโอนผลการเรียนจากการประกอบอาชีพคือ การให้นักศึกษาใช้ประโยชน์จากการประกอบอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันมากำหนดค่าและประเมินผลการเรียน

จ. เทียบโอนผลการเรียนจากการทำโครงการประกอบอาชีพ คือการให้นักศึกษาสร้างงานหรืออาชีพเพื่อการมีรายได้ให้กับตนเอง โดยการเขียนโครงการและแผนประกอบอาชีพให้สถานศึกษากำหนดค่า แล้วนำมาสู่การปฏิบัติ จัดให้มีการติดตามประเมินผลการเรียนของนักศึกษา

การศึกษาและเทียบโอนผลการเรียนทั้ง 5 วิธีนี้ สถานศึกษาเป็นผู้ดำเนินการ โดยตั้งกรรมการพิจารณา

ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเองนั้น จากวิธีการในการศึกษา เพื่อสามารถให้นักศึกษาสามารถจบหลักสูตรได้ตามกำหนดได้เปิดโอกาส

ให้นักศึกษาสามารถศึกษาและเทียบโอนผลการเรียนทั้งหมวดวิชาสามัญและหมวดวิชาชีพได้โดย เฉพาะหมวดวิชาอาชีพผู้เรียนสามารถเทียบโอนวิชาชีพ เพื่อนับเป็นหมวดวิชาในวิชาเลือกได้ 3 หมวดวิชา จากที่นักศึกษาจบจากสถานศึกษาหรือสถานประกอบการที่กระทรวงศึกษารับรอง และอาชีพที่นักศึกษาประกอบกิจการอยู่เข้ามาเทียบหน่วยการเรียน (กรมการศึกษานอก โรงเรียน, 2535) นักศึกษาสามารถช่วยให้จบหลักสูตรได้เร็วกว่า 2 ปี ส่วนการจัดการ ศึกษาในระบบโรงเรียน มิได้กำหนดให้มีการเทียบโอนผลการเรียนวิชาชีพ เพื่อนับเป็นหน่วย วิชาเลือกได้

4.3 ระยะเวลาในการจบหลักสูตร ใช้ระยะเวลาไม่น้อยกว่า 2 ปี (4 ภาคเรียน) ถ้าผู้เรียนเทียบโอนผลการเรียนและได้หมวดวิชาครบตามโครงสร้างของ หลักสูตร จะสามารถจบได้เร็วกว่า 2 ปี

นอกจากนี้ในด้านระยะเวลาในการจบหลักสูตร ตามหลักเกณฑ์การใช้หลักสูตร การศึกษานอกโรงเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2530 และวิธีการศึกษา ในการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเอง เกี่ยวกับเวลาหรือระยะเวลา ในการศึกษา โดยกล่าวว่า ในปีการศึกษาหนึ่ง ๆ ให้แบ่งภาคเรียนออกเป็น 2 ภาค ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ และโรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร หลักสูตร นี้กำหนดให้เรียน วิชาบังคับ 5 หมวดวิชา วิชาเลือกอย่างน้อย 3 หมวดวิชา ใช้เวลา เรียนไม่น้อยกว่า 2 ปี หรือ 4 ภาคเรียน ถ้านักศึกษาเทียบโอนผลการเรียน และได้ หมวดวิชาครบตามโครงสร้างของหลักสูตรก็สามารถจบหลักสูตรเร็วกว่า 2 ปี ดังจะเห็น ได้จาก สถิติระยะเวลาในการจบหลักสูตรของนักศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย วิธีเรียนด้วยตนเอง ในกรุงเทพมหานคร ดังแสดงในรูปตาราง ดังต่อไปนี้ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2535)

ตารางที่ 2 ระยะเวลาในการจบหลักสูตรของนักศึกษาสายสามัญ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย
วิธีเรียนด้วยตนเอง ในกรุงเทพมหานคร

ระยะเวลาในการ จบหลักสูตร	ภาคเรียนที่ 2/2533		ภาคเรียนที่ 2/2534	
	จำนวน(คน)	ร้อยละ	จำนวน(คน)	ร้อยละ
ภาคเรียน(1/2 ปี)	288	2.24	205	1.53
ภาคเรียน(1 ปี)	4,806	42.31	6,595	49.14
ภาคเรียน(1 1/2 ปี)	1,029	9.04	828	6.17
ภาคเรียน(2 ปี)	5,069	44.62	5,546	41.32
ภาคเรียน(2 1/2 ปี)	93	0.82	113	0.84
ภาคเรียน(3 ปี)	77	0.68	70	0.52
ภาคเรียน(3 1/2 ปี)	—	—	32	0.24
ภาคเรียน(4 ปี)	—	—	25	0.19
ภาคเรียน(4 1/2 ปี)	—	—	4	0.03
ภาคเรียน(5 ปี)	—	—	3	0.02
รวม	11,360	100	13,421	100

ที่มา: สถิติการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเอง ปี 2534

จากตารางแสดงให้เห็นว่า นักศึกษาส่วนมาก ใช้ระยะเวลาในการศึกษา 1 ปี ร้อยละ 49.14 และใช้ระยะเวลาในการศึกษา 2 ปี ร้อยละ 41.32 ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2534

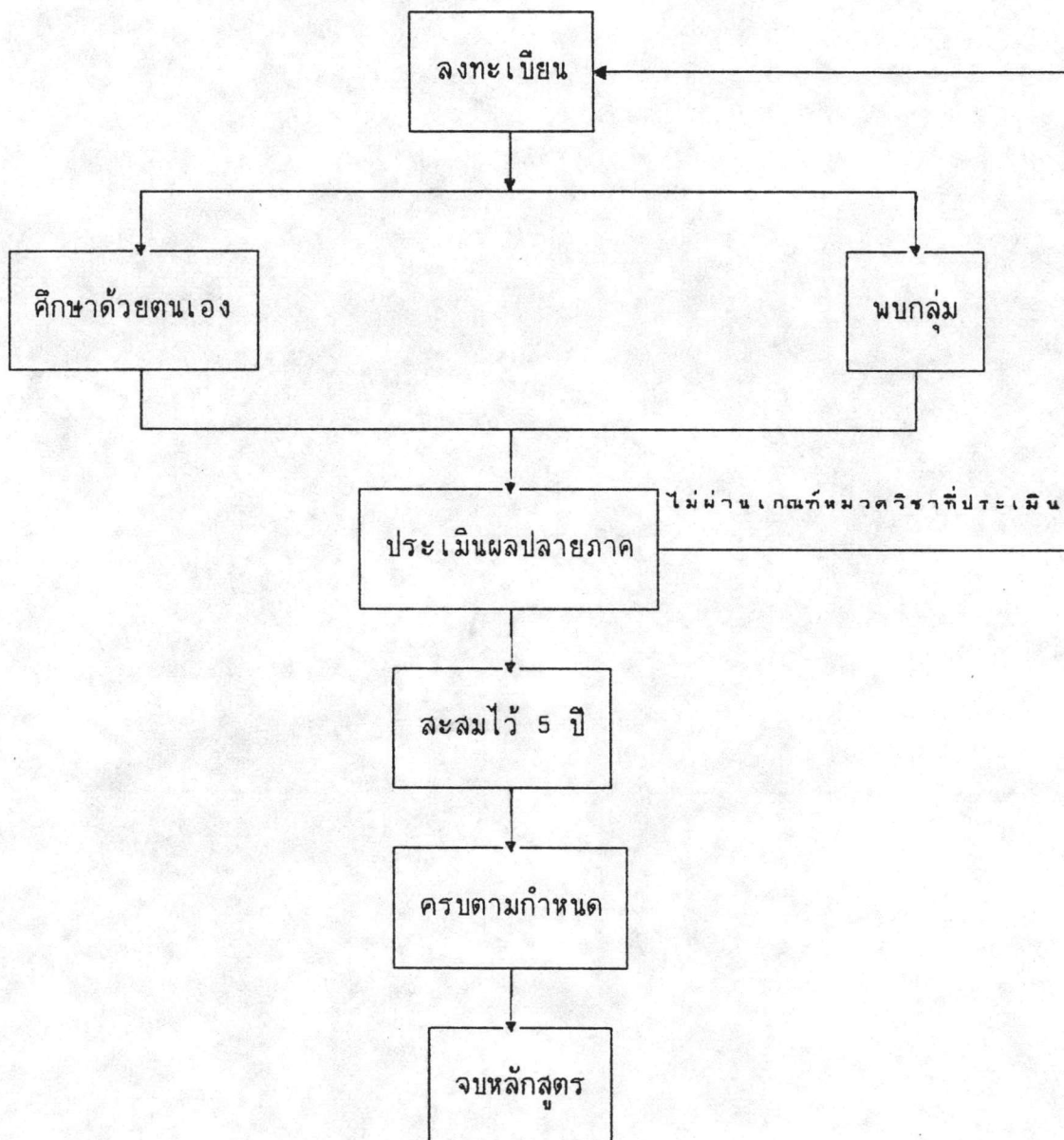
ในด้านระยะเวลาในการศึกษาของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ที่ศึกษาในระบบโรงเรียน จะใช้ระยะเวลาในการศึกษา ในสถานศึกษาเป็นอย่างน้อย ไม่ต่ำกว่า 3 ปี ซึ่งจะเห็นได้จากหลักเกณฑ์การให้หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) เกี่ยวกับเวลาเรียนคือ (กรมการศึกษานอกโรงเรียน, 2535)

1. หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้เวลาเรียนโดยปกติ 3 ปี
2. ในปีการศึกษาหนึ่งให้แบ่งเป็นภาคเรียนปกติ 2 ภาคเรียน ภาคเรียนละ 20 สัปดาห์ โรงเรียนอาจเปิดภาคฤดูร้อนได้อีกตามที่เห็นสมควร สำหรับภาคฤดูร้อนซึ่งเป็นเวลาเรียน 4 สัปดาห์นั้น เวลาเรียนต่อสัปดาห์ของรายวิชาที่เปิดสอนจะต้องเป็น 5 เท่าของภาคปกติ
3. สัปดาห์หนึ่งโรงเรียนต้องเปิดเรียนไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละไม่น้อยกว่า 7 คาบ คาบละ 50 นาที โดยจัดให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างน้อย 25 คาบและจัดให้ผู้เรียนทำกิจกรรมตามระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการจัดกิจกรรมในสถานศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ 1 คาบ

กล่าวโดยสรุปได้ว่าการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเอง จะใช้ระยะเวลาในการจบหลักสูตรเร็วกว่าในระบบโรงเรียนอย่างน้อย 1 ปี หรืออาจจะใช้เวลาเร็วกว่านั้น คือ สามารถจบได้ภายในครึ่งปี 1 ปี หรือ 1 ปีครึ่ง

จากวิธีการในการศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเอง สามารถที่จะสรุปได้ให้เห็นชัดและเข้าได้ยิ่งขึ้น ดังจะแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 แสดงวิธีการ ในการจัดการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเอง

ตอนที่ 4 ความเป็นมาของโรงเรียนสาธิตในประเทศไทย

การจัดการศึกษา ระดับมัธยมศึกษาในประเทศไทยนั้นมีหลายหน่วยงานด้วยกันที่เป็นผู้รับผิดชอบดูแลและวางแผนนโยบายต่าง ๆ เช่น กรมสามัญศึกษา กรมอาชีวศึกษา กรมการฝึกหัดครู ทบวงมหาวิทยาลัย เป็นต้น ในด้านโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยนั้นคือโรงเรียนสาธิต โดยโรงเรียนสาธิตนั้นนอกจากจะเป็นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว โรงเรียนสาธิตยังตั้งขึ้นเพื่อประโยชน์ทางการฝึกหัดครูอีกด้วย ซึ่งมีประวัติความเป็นมาในการจัดตั้ง ดังนี้

การจัดตั้งโรงเรียนสาธิตในประเทศไทย ได้จัดตั้งขึ้นครั้งแรก เมื่อ ปี พ.ศ. 2475 ชื่อว่าโรงเรียนประถมวัดหัวลำโพง ซึ่งครั้งแรกนั้นเป็นโรงเรียนฝึกหัดสอน หรือฝึกหัดงานของแผนกวิชาครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาได้ย้ายมาตั้งที่สนามกีฬาแห่งชาติและเปลี่ยนชื่อเป็น มัธยมหอวัง โรงเรียนทำหน้าที่เป็นโรงเรียนฝึกสอนของแผนกฝึกหัดครูชั้นมัธยม ในคณะอักษรศาสตร์และครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โรงเรียนหอวังได้ทำหน้าที่ของโรงเรียนจนถึง พ.ศ. 2487 จึงได้ล้มเลิกไปและเปลี่ยนรูปงานมาเป็นโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (วรินทร์า วัชรสิงห์, 2524)

ต่อมากรมการฝึกหัดครูได้จัดตั้งโรงเรียนสาธิตแห่งแรกขึ้น คือ โรงเรียนสาธิต ปทุมวันเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2496 ปัจจุบันคือโรงเรียนมัธยมสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน ต่อจากนั้นก็เปิดโรงเรียนประถมสาธิตประสานมิตรของวิทยาลัยวิชาการศึกษาขึ้น ในปี พ.ศ. 2499 ในปีเดียวกันนั้น ก็ได้เปิดโรงเรียนมัธยมสาธิตประสานมิตรขึ้นด้วย ปัจจุบันคือ โรงเรียนประถมสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และโรงเรียนมัธยมสาธิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตรในระยะเวลาต่อมา กรมการฝึกหัดครูก็ได้จัดตั้งโรงเรียนสาธิต ในสถานฝึกหัดครูต่าง ๆ หลายแห่งด้วยกัน (อานวย ทองโปร่ง, 2528)

สำหรับคณะครุศาสตร์ หรือคณะศึกษาศาสตร์ ซึ่งสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยต่างก็เปิดโรงเรียนสาธิตของแต่ละแห่งขึ้น เพื่อจุดหมายอันเดียวกันคือ เป็นหน่วยปฏิบัติการในด้านวิชาครุศาสตร์และศึกษาศาสตร์แก่นิสิตและนักศึกษา อันเป็นส่วนหนึ่งของการฝึกหัดครูระดับปริญญา เป็นสถานศึกษาวิจัย ทดลองค้นคว้าหาความรู้ แนวปฏิบัติที่จะปรับปรุงให้วิชาครุศาสตร์ ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และเป็นแหล่งวิชาทางการจัดและดำเนินการศึกษาระเบียบการสอนในระดับต่าง ๆ ให้แก่โรงเรียนทั่วไป เช่น โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ตั้งขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2501 โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2514 ในระยะต่อมาได้จัดตั้งโรงเรียนสาธิตในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัยขึ้นอีกหลายแห่งรวมทั้งในต่างจังหวัด เช่น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น เป็นต้น (ศิริวรรณ ยวดยิ่ง, 2533)

ปัจจุบันโรงเรียนสาธิตในสังกัดทบวงมหาวิทยาลัย มีอยู่ 10 โรงเรียน เป็นโรงเรียนที่อยู่ในส่วนกลาง 5 แห่ง ดังนี้

1. โรงเรียนสาธิตแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
3. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง
4. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน
5. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

และอยู่ในส่วนภูมิภาค 5 แห่ง ดังนี้

1. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยขอนแก่น
2. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
3. โรงเรียนสาธิตพิบูลบำเพ็ญ มหาวิทยาลัยบูรพา
4. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตทับแก้ว
5. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทบาทของโรงเรียนสาธิต

นอกเหนือจากการปฏิบัติหน้าที่หลักในฐานะที่เป็นโรงเรียนโดยทั่วไป อันได้แก่ การเรียนการสอนแล้ว บทบาทหน้าที่ของโรงเรียนสาธิตยังต้องมียากไปกว่านี้ ผู้ที่เกี่ยวข้อง และข้าราชการเกี่ยวกับโรงเรียนสาธิตได้กล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนสาธิตไว้ดังนี้

วิจิตร ศรีสอ้าน (2511) กล่าวถึงบทบาทของโรงเรียนสาธิตว่า นอกเหนือจากการเรียนการสอน ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของโรงเรียนทุกประเภทแล้ว โรงเรียนสาธิตยังทำหน้าที่อื่น ๆ ซึ่งประมวลได้เป็น 4 ประการด้วยกัน

1. การฝึกสอน ซึ่งเป็นหน้าที่ที่มีมาตั้งแต่เริ่มโรงเรียน
2. การสาธิตการสอน ทั้งแก่นักเรียน ครูและครูจากโรงเรียนในสังกัดอื่น ๆ
3. การสังเกตการสอนให้นักเรียนครูสังเกตการสอนและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของโรงเรียนบางประเภท ที่จะเป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอน
4. การทดลองและวิจัย ทดลองวิธีสอน ทดลองหลักสูตร วิจัยเกี่ยวกับวิธีสอน และอื่น ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับโรงเรียน

สาโรช บัวศรี (2510) ได้กล่าวถึงโรงเรียนสาธิตว่าเป็นโรงเรียนที่วิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยตั้งขึ้นโดยมีความมุ่งหมาย 3 ประการ

1. สำหรับเปลี่ยนที่ฝึกสอน ฝึกงานสังเกต และศึกษาของนิสิตที่กำลังศึกษาในทางวิชาการศึกษา
2. สำหรับเป็นที่วิจัย ในเรื่องทฤษฎีการสอน การปกครอง การวัดผล การแนะแนว ฯลฯ เพื่อให้วิชาการศึกษาได้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น และได้ประโยชน์แก่นักเรียนสาธิตไปในตัว
3. สำหรับเป็นที่แสดงให้เห็นแก่บุคคลทั่วไปหรือที่เรียกสั้นๆว่า "สาธิต" ในเรื่องสำคัญต่าง ๆ ของการศึกษา

ไพฑูรย์ สีนลารัตน์ (2531) กล่าวว่าบทบาทหน้าที่ที่พึงเป็นของโรงเรียนสาธิต ที่เห็นได้ชัดมี 4 ประการใหญ่ คือ

1. การเป็นแหล่งปฏิบัติการทางครุศึกษา
2. การสาธิตแนวคิดและวิธีการของการศึกษาแนวใหม่
3. การทดลองวิจัยค้นคว้าทางสาขาครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์
4. การเป็นแหล่งสร้างเยาวชนรุ่นใหม่

โรงเรียนสาธิตมีบทบาทหลายอย่าง กล่าวคือ ทำหน้าที่ให้การศึกษาระดับประถม และมัธยมแก่นักเรียน ในขณะที่เดียวกันก็มีบทบาทที่จะต้องเป็นผู้นำ นวัตกรรม นักศึกษาระดับ มหาวิทยาลัยในวิชาชีพครุภาพปฏิบัติตลอดจนทำหน้าที่ทดลองการสอนแบบใหม่ๆ ให้เป็นตัวอย่าง จากการศึกษาบทบาทหน้าที่ของโรงเรียนสาธิต จะเห็นว่าโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยนั้นมีวัตถุประสงค์หลักคล้ายกันคือ

1. เพื่อเป็นหน่วยปฏิบัติการในด้านวิชาครุศาสตร์ หรือศึกษาศาสตร์แก่นิสิต ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาในระดับปริญญา
2. เพื่อเป็นสถานศึกษา วิจัย ทดลอง ค้นคว้า หาความรู้และแนวปฏิบัติที่จะ ปรับปรุงวิชาครุศาสตร์ ให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น
3. เพื่อเป็นแหล่งวิชาการจัดและดำเนินการศึกษาและการเรียนการสอนในระดับ ต่างให้แก่โรงเรียนทั่วไป
4. เพื่อดำเนินการอบรมสั่งสอนให้นักเรียนมีพัฒนาการทั้งทางร่างกาย สติปัญญา คีลธรรมและสังคม เพื่อจะช่วยให้เด็กนักเรียนแต่ละคนได้เจริญเติบโตเต็มที่เท่าที่ควรจะเป็น ในทุกๆ ด้าน เพื่อจะผลิตคนเมืองที่ดีในอนาคตให้แก่ประเทศชาติ

ตอนที่ 5 การจัดการศึกษาของโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย

การจัดการศึกษาของโรงเรียนสาธิตนั้น มีบทบาทหน้าที่สำคัญในการฝึกหัดครู แต่การดำเนินงานโรงเรียนสาธิต ในส่วนที่ดำเนินการอบรมสั่งสอนให้นักเรียน มีพัฒนา การทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ คีลธรรมและสังคมได้เจริญเติบโตเต็มที่นั้น การจัด

การศึกษาของโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เป็นการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนที่เป็นเอกเทศของตนเอง แต่ทั้งนี้การจัดการศึกษาของโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นในด้านการจัดการเรียน การเรียนการสอน ด้านการปกครอง และด้านกิจกรรม เสริมหลักสูตรยังคงจำเป็นต้องใช้กฎระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก ดังนั้นในการกล่าวถึงการดำเนินงานของโรงเรียนสาธิตตามการจัดการศึกษา ระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ผู้วิจัยจึงขอเสนอรายละเอียดในส่วนที่เกี่ยวข้องในด้านการจัดการเรียน การเรียน การปกครองและด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังมีรายละเอียดจะกล่าวดังต่อไปนี้ ก่อนอื่นจะใคร่กล่าวถึงลักษณะของการจัดการศึกษาโดยทั่วไปเสียก่อน

งานการจัดการศึกษา หมายถึงกิจกรรมหรืองานที่เป็นหน้าที่และความรับผิดชอบในด้านการจัดการศึกษาของโรงเรียน ซึ่งประกอบไปด้วยขอบข่ายงาน ที่สำคัญหลายด้านด้วยกัน นักวิชาการและนักบริหารการศึกษาได้จำแนกไว้ จะมีความคล้ายคลึงกัน สำหรับการจัดการศึกษาตามเกณฑ์มาตรฐานโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา ได้จัดแบ่งลักษณะงานในโรงเรียนมัธยมศึกษาออกเป็นงานที่สำคัญ ๆ 6 หมวด (กรมสามัญศึกษา, 2527) คือ

หมวดที่ 1 โรงเรียนกับชุมชน อันได้แก่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและสถาบันอื่น ๆ

หมวดที่ 2 สภาพของโรงเรียนและการบริหารทั่วไป ประกอบด้วย การพิจารณาเกี่ยวกับสภาพของโรงเรียน การพิจารณา การจัดโครงสร้างและเทคนิคต่าง ๆ ในการบริหารโรงเรียน

หมวดที่ 3 งานธุรการ ประกอบด้วย การวางแผนงาน การเงิน การบัญชี งานทะเบียนสถิติและรายงาน เป็นต้น

หมวดที่ 4 งานวิชาการ ประกอบด้วย การวางแผนวิชาการ การจัดครูเข้าสอน การสอน การพัฒนาความรู้ความสามารถของนักเรียน การจัดและการประเมินผลงานวิชาการ

หมวดที่ 5 งานปกครองนักเรียน ประกอบด้วย ลักษณะของงานที่สำคัญคือ การวางแผน งานปกครองนักเรียน ส่งเสริมและแก้ไขพฤติกรรมให้เหมาะสม

หมวดที่ 6 งานบริการ ได้แก่ งานวางแผนการบริการ การบริการสิ่งอำนวยความสะดวกความสะดวกและการบริการแนะแนว รวมถึงการประชาสัมพันธ์

จากการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แบ่งออกเป็นขอบข่ายงานต่าง ๆ กัน ดังที่ได้กล่าวมาแล้วหากแต่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเฉพาะในด้านการจัดการเรียน ด้านการเรียน ด้านการปกครองและด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร อันเนื่องมาจากการจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้านนี้ จะเป็นการจัดการศึกษาที่มีความเกี่ยวเนื่องและมีความสัมพันธ์กับนักเรียนมากที่สุดและงานเหล่านี้จะอยู่ในงานด้านงานวิชาการและงานการปกครองเสียส่วนใหญ่ นอกจากนี้จากสภาพการณ์ที่เกี่ยวกับผลของการเรียนวิธีเรียนด้วยตนเอง ได้มีการวิพากษ์ วิจารณ์ของนักวิชาการและบุคคลทั่วไป เกี่ยวกับผลกระทบต่อการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียนที่เกิดขึ้นนั้นโดยส่วนใหญ่จะกล่าวถึงผลกระทบในด้านการจัดการเรียน ด้านการเรียน ด้านการปกครองและด้านกิจกรรมเสริมหลักสูตร ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาและเสนอรายละเอียดเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับด้านดังกล่าว ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1. การจัดการเรียน

กระทรวงศึกษาธิการ (2526) ได้ให้แนวคิดของการจัดการเรียนไว้ว่า หมายถึง การกำหนดรายวิชาเลือกอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งนักเรียนและโรงเรียนจะพิจารณาร่วมกันโดยค้ำประกันว่านักเรียนจะมุ่งไปประกอบอาชีพ นักเรียนแต่ละคนจะมีแผนของตนเอง บางคนจะมีแผนการเรียนที่เป็นวิชาสามัญ บางคนจะมีแผนการเรียนที่เป็นอาชีพ

การจัดการเรียนเป็นส่วนที่สำคัญในการจัดการศึกษา แผนการเรียนนั้นได้มาจากการผสมผสานของแต่ละวิชาจัดขึ้นเป็นแผนการเรียนต่าง ๆ โรงเรียนจะต้องจัดแต่ละรายวิชาให้มีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกับวิชาต่าง ๆ กับจำนวนครูและนักเรียน นอกจากนี้การจัดการเรียนจะต้องจัดให้เหมาะสมกับสภาพความต้องการของท้องถิ่น

องค์ประกอบของการจัดการเรียน

การจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร สิ่งที่ต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรกคือ "แผนการเรียน" ลักษณะการจัดการเรียนที่ดีควรจัดตามความถนัด

ความสนใจของนักเรียนและความต้องการของท้องถิ่นนั้น กรมวิชาการได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบในการจัดโครงการเรียนที่โรงเรียนควรพิจารณาคือ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2521)

1. จำนวนชั้นเรียนที่จะเปิดสอน ก่อนที่จะจัดแผนการเรียนทางโรงเรียนจำเป็นต้องสำรวจชั้นเรียนที่จะเปิดสอนได้เสียก่อนทั้งนี้ก็เพื่อต้องการที่จะให้จำนวนชั้นเรียนสอดคล้องกับจำนวนผู้เรียนที่เลือกเข้าเรียนตามแผนการเรียนต่าง ๆ ที่ผู้เรียนตั้งใจจะเลือกเรียน

2. จำนวนครูผู้สอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งในการจัดแผนการเรียน กล่าวคือ เมื่อทราบชั้นเรียนที่จะเปิดสอนแล้ว สิ่งที่โรงเรียนต้องสำรวจต่อไปคือจำนวนครูที่จะสอนในแต่ละชั้นเรียนว่าสอดคล้องกับจำนวนชั้นเรียนที่เปิดสอนหรือไม่ ถ้าไม่สอดคล้องกันก็ต้องพิจารณาต่อไปว่าส่วนใดควรเพิ่มส่วนใดควรลด ทั้งนี้ก็เพื่อให้แผนการเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. จำนวนผู้เรียน โรงเรียนต้องสำรวจจำนวนนักเรียนทั้งหมดรวมทั้งสำรวจความถนัดและความสนใจของผู้เรียน เพื่อนำมาเป็นข้อมูลส่วนหนึ่งของการเปิดแผนการเรียน ทั้งนี้ก็เพราะการจัดแผนการเรียนประการหนึ่งนั้น ต้องจัดให้สอดคล้องกับความถนัดและความสนใจของผู้เรียน

4. ปริมาณของวัสดุอุปกรณ์ การเรียนการสอนจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ถ้าปริมาณของวัสดุและอุปกรณ์มีเพียงพอกับจำนวนนักเรียน ดังนั้นก่อนที่จะเปิดแผนการเรียนใด โรงเรียนควรที่จะสำรวจและจัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ตลอดจนเครื่องมือต่างๆ ให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่จะเข้าเรียนในแผนการเรียนนั้น

5. ความต้องการของท้องถิ่น ผู้เรียนที่สำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนแล้ว บางส่วนต้องออกมาประกอบอาชีพในท้องถิ่นของตน ดังนั้นการจัดแผนการเรียนในโรงเรียนจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ด้วยการที่โรงเรียนให้ผู้เรียนเลือกเรียนตามความถนัดและความสนใจของผู้เรียนเท่านั้น ยังไม่เพียงพอจะต้องให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่นด้วย

2. การเรียนการสอน

ในการเปิดเรียนครูต้องมีความรับผิดชอบมากมาย ทั้งในแง่การสอนและการดำเนินงานประจำวันในห้องเรียน แต่ก่อนที่จะมีการเรียนการสอนในห้องเรียน ครูจะ

ต้องทำความคุ้นเคยกับนักเรียนเสียก่อน และนอกจากนี้นำข้อตกลงในการรับผิดชอบในห้องเรียน มาแบ่งความรับผิดชอบให้แก่ นักเรียน เช่น มาเรียน การขาดเรียน การจัดที่นั่งนักเรียน การจัดห้องเรียน การสร้างกฎเกณฑ์หรือระเบียบของชั้น (Classroom Conduct) วินัยในชั้นเรียน (Discipline) เป็นหลักการควบคุมชั้น บำรุง กลัดเจริญและฉวีวรรณ กิनावงค์ (2527) ได้กล่าวว่า หลักทั่วไปในการควบคุมชั้นก็คือ การให้นักเรียนทุกคนในชั้นเรียนรู้จักควบคุมตนเองเป็นอันดับแรกเมื่อประสบความล้มเหลว จึงใช้หลักควบคุมทางสังคม ในการเรียน การสอนนักเรียน จะต้องมิระเบียบวินัยในห้องเรียน รู้จักปกครองตนเองซึ่งลักษณะของวินัยที่ดีในห้องเรียนที่นักเรียนพึงปฏิบัติ ตามระเบียบ กระทรวงศึกษาธิการว่าด้วยการปฏิบัติตนของนักเรียน พุทธศักราช 2532 เกี่ยวกับการปฏิบัติตนในห้องเรียนมีดังนี้

- ก. นักเรียนต้องรักษาความเป็นระเบียบ ไม่คุยหรือเล่นในห้องเรียน ตั้งใจเรียน ฟังคำอธิบายของครูด้วยความเคารพ ไม่ลุกจากที่นั่งโดยไม่ได้รับอนุญาต
  - ข. ไม่นำวิชาอื่นมาทำ โดยที่ครูผู้สอนไม่ได้อนุญาต
  - ค. เมื่ออาจารย์เข้าห้องเกิน 5 นาทีไปแล้ว ให้หัวหน้าชั้นรับรายงานหัวหน้าหมวดวิชา หรือฝ่ายวิชาการเพื่อจัดอาจารย์เข้าสอนแทน
- และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการออกนอกห้องเรียนขณะที่มีการเรียนการสอน
- ก. ในระหว่างที่มีชั่วโมงการเรียนการสอนนักเรียนจะต้องออกจากห้องเรียน จะไปอยู่ห้องสมุดห้องพยาบาล โรงอาหารหรือที่อื่น ๆ ไม่ได้ เว้นแต่จะได้รับอนุญาตจากอาจารย์ผู้สอน
  - ข. ถ้ามีความจำเป็นต้องออกจากห้องเรียน ให้ขออนุญาตจากอาจารย์ที่กำลังสอน ไม่ควรลาออกนอกห้องเรียนในคาบแรกที่เข้าห้องทั้งตอนเช้าและพักกลางวัน
  - ค. ในกรณีที่อาจารย์ไม่อยู่ในห้องเรียน ให้ทุกคนอยู่ในห้องด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ส่งเสียงหรือกระทำอันใด ๆ อันเป็นการรบกวนห้องข้างเคียง ถ้ามีความจำเป็นต้องออกนอกห้องในขณะที่อาจารย์ไม่อยู่ ให้แจ้งหัวหน้าห้องทราบ

จากระเบียบการปฏิบัติตนของนักเรียน จะเห็นว่าความจำเป็นในการปฏิบัติตน เพื่อรักษาวินัยในห้องเรียนนั้น นักเรียนที่อยู่ในห้องเรียนถือว่ามีฐานะเป็นสังคม จึงจำเป็นต้องมีระเบียบซึ่งเป็นเครื่องมือของวินัย เพื่อควบคุมความประพฤติของสมาชิก ในสังคมและ

รองรับสิทธิเสรีภาพของบุคคล ในขณะที่เดียวกันก็เป็นเครื่องกำจัดการเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน เป็นการรักษาความเป็นธรรมให้เกิดขึ้นแก่ทุกคนในห้องเรียน ทำให้การดำเนินงานในห้องเรียนเป็นไปด้วยดี นอกจากนี้ วินัยเป็นเครื่องเตรียมตัวเด็กให้เป็นผู้ใหญ่ที่มีเสรีภาพซึ่งผูกพันอยู่ด้วยความรับผิดชอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรับผิดชอบในฐานะเป็นพลเมืองดีในสังคมประชาธิปไตย

3. งานการปกครอง

เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้การดำเนินงานในโรงเรียนบรรลุตามวัตถุประสงค์ของทางโรงเรียน งานปกครองนักเรียนเป็นงานที่กว้างขวางมาก โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องความประพฤติของนักเรียน ดังนั้นการดำเนินงานของฝ่ายปกครองแต่ละโรงเรียนย่อมมีโอกาสแตกต่างกัน แต่เป้าหมายของการปกครองนักเรียนโดยแท้จริงมีความมุ่งหมายตรงกัน กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2520) กล่าวถึงความมุ่งหมายของการปกครองนักเรียน 4 ประการ ดังนี้คือ ประการที่ 1 ปกครองนักเรียนอย่างใกล้ชิด ประการที่ 2 ให้ความรู้ความเคลื่อนไหวของนักเรียน ประการที่ 3 ให้เป็นผู้ใกล้ชิดพอที่นักเรียนจะระบายความคิดและความทุกข์ได้ ให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาต่างๆ ของนักเรียน ประการที่ 4 ช่วยป้องกันเหตุการณ์ร้ายที่เกิดขึ้นและถ้าเกิดขึ้นแล้วจะช่วยระงับเหตุการณ์เหล่านั้น ส่วนหน้าที่และความรับผิดชอบของฝ่ายปกครองนักเรียน ขึ้นอยู่กับสภาพความเหมาะสมของแต่ละโรงเรียน เพราะว่าโรงเรียนแต่ละแห่งมีสภาพแวดล้อม ปริมาณงานแตกต่างกัน ผลจากการสัมภาษณ์ของผู้บริหารฝ่ายปกครองของโรงเรียนมัธยมศึกษาในส่วนกลาง ได้เสนอหน้าที่ของฝ่ายปกครองนักเรียนไว้ 4 ประการ (กรมสามัญศึกษา, 2520) คือ ประการที่ 1 การรักษาความสงบเรียบร้อยภายในโรงเรียนได้แก่ การจัดตั้งคณะกรรมการฝ่ายปกครองเพื่อเป็นแกนกลาง และรับผิดชอบในการปฏิบัติงานเพื่อควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อยภายในโรงเรียน ประการที่ 2 การสร้างความมีวินัยของนักเรียนได้แก่ การอบรมชี้แจงและแนะนำให้นักเรียนเข้าใจในกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ การติดต่อประสานงานกับครู อาจารย์ประจำชั้น ครูที่ปรึกษา ครูหัวหน้าระดับหัวหน้าคณะหรือฝ่ายแนะแนวเพื่อแก้ปัญหาและการปฏิบัติตนของนักเรียนเพื่อให้ถูกต้องตามระเบียบข้อบังคับกฎเกณฑ์ต่างๆ ที่วางไว้

การติดต่อประสานงานกับผู้ปกครองนักเรียนเพื่อแก้ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ผิดระเบียบของนักเรียน การควบคุมดูแล กวดขันให้แก่นักเรียนได้ปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของโรงเรียน โดยเฉพาะเรื่องการแต่งกายเครื่องแบบนักเรียน เป็นต้น ประการหนึ่ง การรักษาวินัยของนักเรียน การฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบหรือข้อบังคับของโรงเรียนซึ่งนักเรียนมักจะมีเป็นประจำและเป็นหน้าที่ของฝ่ายปกครองที่จะต้องดำเนินการ ได้แก่ การสอบสวนข้อเท็จจริงการตั้งคณะกรรมการขึ้นสอบสวนพิจารณาโทษทางวินัย การลงโทษ ซึ่งจะใช้ระเบียบว่าด้วยการลงโทษของกระทรวงศึกษาธิการ การติดต่อประสานงานกับครู อาจารย์และเจ้าหน้าที่ฝ่ายต่าง ๆ ของโรงเรียน ได้แก่ ฝ่ายแนะแนว ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายธุรการ และฝ่ายบริการ และประการที่ 4 งานสวัสดิการ ของครูและนักเรียน การเอาใจใส่ในการจัดสวัสดิการ ให้ความสะดวกแก่นักเรียนเป็นเรื่องจำเป็นที่จะช่วยในเรื่องความสงบเรียบร้อยและความมีวินัยของนักเรียนได้มาก เช่น ความสะอาดของบริเวณอาคารสถานที่ การจัดการควบคุมการจำหน่ายอาหารในโรงเรียนให้มีคุณค่างาน

การรักษาระเบียบวินัยของโรงเรียน

โรงเรียนเป็นสังคมแบบหนึ่ง ที่รับเอานักเรียนจากสังคมหลายแบบเข้ามาอยู่ร่วมกัน ฉะนั้นโรงเรียนจึงจำเป็นต้องมีระเบียบวินัย เพื่อให้ควบคุมให้นักเรียนเหล่านั้นรู้จักควบคุมความประพฤติของตนเอง ให้มีแบบแผนเรียบร้อยถูกต้องตามกาลเทศะ เป็นการเตรียมตัวนักเรียนสำหรับการดำเนินชีวิตในภายหน้า เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

ในเรื่องการรักษาระเบียบวินัยนั้น ญญินู สาธร (2514) ให้ความหมายไว้ว่า ระเบียบหรือวินัย หมายถึง ระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่โรงเรียนกำหนดขึ้นให้นักเรียนปฏิบัติตาม หรือบางทีโรงเรียนยังไม่ได้กำหนดไว้เป็นลายลักษณ์อักษร แต่เป็นความคาดหวังของครูว่านักเรียนควรวางตัวหรือประพฤติอย่างนั้นอย่างนี้ทั้งในห้องเรียน ในบริเวณโรงเรียน และนอกโรงเรียน

และพนัส หันนาคินทร์ (2521) ให้ความหมายไว้ว่า วินัย หมายถึงการรู้จักปกครองตนเอง การกระทำตามระเบียบหรือข้อบังคับต่าง ๆ เกิดขึ้นโดยความสมัครใจของผู้ปฏิบัติ

จึงพอสรุปความหมายของคำว่า "ระเบียบวินัย" ได้ว่า หมายถึงระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่โรงเรียนได้กำหนดขึ้นให้นักเรียนปฏิบัติตาม ถ้าฝ่าฝืนจะต้องมีการทำโทษตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่กำหนดไว้

เอกชัย กี่สุขพันธ์ (2526) กล่าวว่าในเรื่องการรักษาระเบียบวินัยนี้ วิธีที่ดีที่สุดคือ การพยายามปลูกฝังความรู้สึกรับผิดชอบชั่วดีให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียนเองให้ได้มากที่สุด เพราะจะทำให้นักเรียนสามารถควบคุมตนเองให้ประพฤติอยู่ในระเบียบวินัยที่ดีได้ ซึ่งเป็นผลดีมากกว่าการออกกระเบียบกฎเกณฑ์บังคับให้ปฏิบัติตามและมีการลงโทษเมื่อมีการฝ่าฝืน เพราะการลงโทษไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุดในการปลูกฝังระเบียบวินัยให้เกิดขึ้นในตัวนักเรียน

ฉะนั้นจะเห็นได้ว่า การรักษาระเบียบวินัยของนักเรียน ก็คือการทำนุบำรุงพยายามชี้ทางให้นักเรียนได้รู้จักปฏิบัติตนตามระเบียบแบบแผนของโรงเรียน ถ้านักเรียนผู้ใดไม่ปฏิบัติตามก็ต้องถือว่า เป็นผู้ที่ไม่อยู่ในระเบียบวินัย

วิญญู สาคร (2516) ได้กล่าวถึงสาเหตุการที่นักเรียนขาดระเบียบวินัยที่สำคัญ ๆ มีอยู่ 5 เรื่อง คือ

1. เรื่องเกี่ยวกับนักเรียนเอง เช่น ความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจ ทางสังคม ลักษณะความเปลี่ยนแปลงทางอารมณ์ ตลอดจนการสอบตกและความรู้สึกขาดความมั่นคงในโรงเรียน
2. เรื่องเกี่ยวกับกลุ่มเพื่อนของนักเรียน เช่น เพื่อนฝูงชักชวนกันก่อการวิวาทหรือสร้างบรรยากาศตึงเครียดขึ้นภายในโรงเรียน
3. ครูอาจเป็นสาเหตุสำคัญ เช่น ทักษะคติของครูที่มีต่อนักเรียนซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งในทางที่ไม่ดีตลอดเวลาจนเป็นสาเหตุให้นักเรียนไม่มีความสุขในโรงเรียน สภาพทั่ว ๆ ไปภายในห้องเรียนซึ่งมีครูบางคนทำให้ตึงเครียดอยู่ตลอดเวลา วิธีการสอนของครูซึ่งไม่ดีและไม่ทำให้นักเรียนมีความเข้าใจในวิชาที่ครูสอน นอกจากนี้การแตกแยกกันในหมู่ครู ซึ่งนักเรียน สังเกตเห็นก็อาจมีส่วนให้นักเรียนไม่เคารพระเบียบ วินัย

4. เกี่ยวกับสภาพทางบ้านหรือสภาพแวดล้อมที่เด็กอาศัย เช่น ทางบ้านมีภูมิหลังนักเรียนก็เอาอย่าง สังคมรอบบ้านไม่ดี นักเรียนก็พลอยไม่ดีไปด้วย

5. สภาพสังคมโดยส่วนรวมของบ้านเมือง ซึ่งไม่ดีส่วนมากก็มีส่วนทำให้นักเรียนพลอยไม่ดี ขาดระเบียบวินัยไปด้วย ความจริงโรงเรียนจะคาดหวังให้เด็กมีระเบียบวินัยได้อย่างไรในเมื่อผู้ใหญ่โดยทั่ว ๆ ไป ก็ขาดระเบียบ วินัย

สมพร ลุทธิชัย (2525) ได้กล่าวถึงสาเหตุทางด้านจิตวิทยา ซึ่งทำให้นักเรียนประพฤติผิด สรุปได้ว่า สาเหตุเกิดจากสิ่งต่อไปนี้

1. ตัวเด็ก ซึ่งได้แก่ สภาพทางกาย เช่น ร่างกายผิดปกติ เตี้ยหรือสูงเกินไป สมองตึบ ปัญญาอ่อน ตาเข ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ทำให้เด็กมีปมด้อย จึงหาทางแสดงจุดเด่น โดยแสดงพฤติกรรมต่างๆ ให้เป็นที่รบกวนคนอื่น เช่น ก้าวร้าว รังแกคนอื่น หงุดหงิด เจ้าอารมณ์ สภาพทางใจของเด็ก อาจจะเกิดจากการสูญเสียบุคคลอันเป็นที่รักหรือจากความน้อยเนื้อต่ำใจที่ไม่ได้รับความรัก ความเอาใจใส่

2. สิ่งแวดล้อม ซึ่งแบ่งออกเป็นสิ่งแวดล้อมทางบ้าน และสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน สำหรับสิ่งแวดล้อมทางบ้าน รวมไปถึงทัศนคติของพ่อแม่ที่มีต่อการเลี้ยงดูบุตรของตน ซึ่งจะมีผลต่อความประพฤติและบุคลิกภาพของเด็กเป็นอย่างมาก ลักษณะการอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่ เช่น ตามใจจนเกินไปหรือเข้มงวดจนเกินไป สิ่งเหล่านี้มีผลอย่างมากในการทำให้เด็กมีความสุขมีความมั่นคงทางจิตใจ มีความประพฤติและการแสดงออกที่ดีงาม

สำหรับสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน ได้มีการวิเคราะห์สาเหตุที่ทำให้เกิดปัญหาสรุปได้ คือ

- ก. ตัวนักเรียนที่เป็นคนที่มีปัญหามาก่อนแล้วดังกล่าวข้างต้น
- ข. การทำผิดกฎระเบียบ ต่าง ๆ เช่น การแสดงพฤติกรรมที่โรงเรียนไม่พึงปรารถนา
- ค. เพื่อนร่วมชั้นประพฤติไม่ดี ถ้าเด็กอยู่ในกลุ่มเพื่อนไม่ดีมักจะประพฤติไม่ดีไปด้วยเพราะ เด็กวัยรุ่นส่วนมากชอบทำตามกลุ่ม
- ง. ครู
- จ. วิธีการปกครอง

สำหรับครูนั้น มีผลอย่างมากที่จะทำให้เด็กมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนาหรือไม่พึงปรารถนา ทั้งนี้เนื่องจากสาเหตุต่อไปนี้ คือ

ก. ครูสอนไม่ดีไม่เตรียมการสอน พูดจาไม่ชัดเจน ทำให้นักเรียนไม่รู้เรื่อง ไม่สนใจอยากจะเรียนหนังสือ

ข. ครูไม่ยุติธรรม ครูบางคนมักจะเลือกที่รักมักที่ชัง ซึ่งมีผลทำให้เด็กก้าวร้าว ตีตึงกระด้างกระเดื่อง

ค. ครูแต่งตัวไม่เหมาะสม ซึ่งมีผลทำให้เด็กไม่เชื่อถือ ไม่เกรงกลัว และไม่เคารพ ต่อต้านครู เป็นต้น

ง. ครูขี้เกียจสอนและไม่ยอมรับพฤติกรรมบางอย่างของเด็กนักเรียน ซึ่งทำให้เด็กขาดศรัทธา ไม่เชื่อฟัง เกิดความขบถคับใจ

จ. ครูไม่สนใจเด็กนักเรียน ซึ่งโดยธรรมชาติต้องการการสนใจ และให้คนอื่นเห็นคุณค่าของตน การกระทำของครูดังกล่าวทำให้เด็กเกิดความผิดหวัง แสดงพฤติกรรมอย่างอื่นชดเชย

3. วิธีการปกครองชั้นเรียน ซึ่งได้แก่ การปกครองชั้นแบบเผด็จการ การปกครองแบบเข้มงวด การปกครองตามสบาย การกำหนดกฎระเบียบซึ่งผู้ใหญ่เป็นผู้กำหนด โดยเด็กมิได้มีส่วนร่วมรับรู้

สำหรับกฎเกณฑ์ระเบียบที่ทำให้นักเรียนประพฤติผิดนั้น สมพร สุกัญญ์ (2525) ได้สรุปไว้ ดังต่อไปนี้ คือ

ก. กฎ ระเบียบที่ขัดกับพัฒนาการของเด็ก เช่น ห้ามพูดคุยนในห้องเรียน ห้ามลุกจากที่นั่ง ซึ่งเป็นการขัดกับธรรมชาติและพัฒนาการของเด็ก นอกจากนี้กฎระเบียบเหล่านี้ จะขัดกับพัฒนาการของเด็ก แล้วยังเป็นกฎล้าสมัย

ข. กฎ ระเบียบที่เข้มงวดกวดขัน จนเกินไปไม่มีการยืดหยุ่น กฎ ระเบียบเหล่านี้ มักจะทำให้ล้มพ่นสภาพ ระหว่างครูกับนักเรียนขาดสะบั้นลง และมักจะทำให้เด็กชอบฝ่าฝืนระเบียบและตื้นร้น

ค. กฎระเบียบที่หย่อนยานจนเกินไป ซึ่งมีผลทำให้เด็กไม่เรียบร้อย ไม่รู้จักเกรงใจผู้อื่น

ง. กฎ ระเบียบที่ไม่คงเส้นคงวา ทำให้เด็กเกิดความไม่มั่นใจ ขลาดกลัว และวิตก กังวล

ฉะนั้นโรงเรียนที่ดี จำเป็นต้องมีกฎ ระเบียบวินัย แต่จะเป็นจะต้องคำนึงถึงข้อจำกัดของกฎระเบียบที่จะเป็นผลเสียดังกล่าวข้างต้นด้วย

4. สื่อมวลชน ซึ่งมีอิทธิพลต่อความประพฤติของเด็กมาก เพราะเด็กวัยรุ่นเป็นเด็กที่ชอบล้อเลียนแบบ และแสวงหาสิ่งใหม่และน่าตื่นเต้น โดยไม่คำนึงถึงสิ่งนั้นว่าจะดีหรือเลว สื่อมวลชนดังกล่าวได้แก่ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์

สรุปได้ว่า การรักษาระเบียบวินัยเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่สถานศึกษาจะละเว้นไม่ได้ เพราะการมีระเบียบวินัย จะช่วยให้บุคคลอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขได้ และการสอนให้นักเรียนเคารพระเบียบ วินัยของโรงเรียน จะช่วยให้นักเรียนรู้จักเคารพกฎหมายบ้านเมือง เมื่อจบการศึกษาและโตเป็นผู้ใหญ่ แต่โรงเรียนจำเป็นต้องคำนึงถึงการใช้กฎระเบียบ วินัยได้อย่างเหมาะสมด้วย

3. กิจกรรมนักเรียนหรืองานกิจกรรมเสริมหลักสูตร

กิจกรรมนักเรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตรหมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นและดำเนินการโดยนักเรียนเอง ด้วยความสมัครใจ โดยมีครูเป็นผู้คอยช่วยเหลือแนะนำอันไม่เกี่ยวกับการเรียนการสอนในชั้นเรียน (Extracurricular Activities) (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2527) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 และมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 กำหนดให้โรงเรียนจัดกิจกรรมทุกระดับชั้น เพื่อส่งเสริมการเรียนในหลักสูตรให้กว้างขวาง ส่งเสริมการพัฒนาบุคลิกภาพ เสริมสร้างอุปนิสัยอันดีงาม และสนองความสนใจของนักเรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2525) ซึ่งนักเรียนจะต้องเข้าร่วมในกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ตามความสามารถ ความถนัด ไม่น้อยกว่า 1 อย่าง

การเข้าร่วมกิจกรรมของนักเรียนในแต่ละภาคเรียน จะเป็นกิจกรรมอย่างเดียวกันหรือไม่ ก็ได้กิจกรรมลูกเสือหรือยุวกาชาดหรือเนตรนารี หรือกิจกรรมผู้นำเพื่อประโยชน์ กิจกรรมคาสนา กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์ กิจกรรมการใช้ห้องสมุด กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม กิจกรรมทัศนศึกษา กิจกรรมนันทนาการ และกิจกรรมส่งเสริมวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร (กรมสามัญศึกษา, 2524) กิจกรรมต่างๆ มีความสัมพันธ์กัน จุดประสงค์ที่สำคัญคือ การส่งเสริมวิชาการ ดังนั้นผู้จัดกิจกรรมต่างๆ ต้องเน้นหรือยึดหลักจุดประสงค์ใหญ่ไว้ และกิจกรรมทั้ง 10 ประเภทสามารถแยกเป็นชุมนุมย่อยได้ ซึ่งชุมนุมย่อย ๆ เหล่านั้น ก็จะมีความสัมพันธ์กัน (กรมสามัญศึกษา, 2522) นอกจากนี้โรงเรียนอาจจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรภายใน และภายนอกโรงเรียนเพื่อส่งเสริมความสนใจของนักเรียน ตามแนวคิดของ กริช (GEED, 1959) และเฟอ์เดอริค (FREDERICK, 1959) ควรเป็นกิจกรรมที่นักเรียนร่วมกันจัด และดำเนินการโดยนักเรียนแต่จะต้องอยู่ภายใต้การแนะนำ และควบคุมของโรงเรียน การจัดกิจกรรมนักเรียนไม่มีคะแนนหรือหน่วยกิตที่จะช่วยเลื่อนชั้นหรือสำเร็จการศึกษาได้

นพพงษ์ บุญจิตราตุลย์ (2518) กล่าวว่า กิจกรรมนักเรียน หมายถึง บรรดากิจกรรมประกอบ หรือนอกหลักสูตรทั้งหลายที่ให้การศึกษากับนักเรียนนอกห้องเรียน จัดขึ้นโดยนักเรียนสมัครใจที่จะเข้าเรียนและดำเนินการเอง โดยความเห็นชอบและสนับสนุนจากอาจารย์และไม่มีภาระให้คะแนนใด ๆ ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กเลื่อนชั้นหรือสำเร็จการศึกษา แบ่งเป็น 6 ประการ คือ

1. กิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมโครงการสอนในชั้นเรียน
2. กิจกรรมที่จะช่วยการพัฒนาคความสนใจเฉพาะและความสามารถพิเศษ
3. กิจกรรมที่เป็นบริการภายในโรงเรียน
4. กิจกรรมที่พัฒนาทางด้านจิตใจ
5. กิจกรรมทางสังคมและสหนาการ
6. กิจกรรมด้านภาษา

กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดจุดมุ่งหมายและวางหลักเกณฑ์การจัดกิจกรรมนักเรียนไว้ ตามคู่มือการจัดกิจกรรมระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2520 ดังนี้

1. เพื่อให้เป็นผู้มีระเบียบ
2. เพื่อให้มีความจงรักภักดีต่อสถาบัน ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
3. เพื่อให้มีความเข้าใจและเลื่อมใสในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

4. เพื่อให้มีความรับผิดชอบในการปฏิบัติตามลัทธิและหน้าที่ภายในขอบเขตของกฎหมาย

5. เพื่อให้มีความซาบซึ้งในคุณค่า ดำรงไว้และส่งเสริมเอกลักษณ์ วัฒนธรรมอันดีงามของชาติไทย

6. เพื่อให้เกิดความรักและสามัคคีในหมู่คณะ

7. เพื่อส่งเสริมทักษะ ความถนัดและความคิดสร้างสรรค์

8. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ และรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์

ประโยชน์

9. เพื่อให้รู้จักบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและสร้างความมั่นคงของชาติ

10. เพื่อให้เป็นผู้มีคุณธรรมและจริยธรรมอันดีงาม

11. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา

ในการจัดกิจกรรมใด ๆ จะขาดเสียมิได้ซึ่งเป้าหมาย นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์

(2528) ได้เสนอแนะถึงจุดมุ่งหมายในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรไว้ว่า

1. เพื่อส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย

2. เพื่อให้ได้รู้จักตนเองและบังคับตนเอง

3. เพื่อให้มีความร่วมมืออันดีซึ่งกันและกัน

4. เพื่อให้นักเรียนค้นพบความถนัด ความสามารถพิเศษ ความสนใจของตนเอง ให้ฝึกฝนและพัฒนาความสามารถนั้น ๆ ให้ดียิ่งขึ้นไปด้วย

5. เพื่อก่อให้เกิดวินัยที่ดี ส่งเสริมให้นักเรียนเคารพกฎข้อบังคับต่างๆ ในสังคมที่ตนอยู่และวางตนให้ดีในสังคม

6. เพื่อให้นักเรียนมีความสามัคคีในหมู่คณะ รักโรงเรียน หยิ่งในเกียรติของโรงเรียนและมีวินัยดี

7. เป็นการส่งเสริมทักษะต่าง ๆ เช่น ทักษะในการเป็นผู้นำ การทำงานร่วมกัน มีความริเริ่มสร้างสรรค์ และเกิดความสนุกสนานที่จะทำงานที่ตนสนใจ

8. เพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน ระหว่างนักเรียนกับนักเรียน

9. เพื่อส่งเสริมพัฒนาการด้านบุคคลิกภาพ มีความรับผิดชอบ รู้จักเคารพผู้อื่น

10. เพื่อช่วยให้หลักสูตรสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ช่วยให้บริการลุล่วงวัตถุประสงค์ทางการศึกษาอย่างแท้จริง

11. ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้วิชาต่าง ๆ ในหลักสูตรให้ดียิ่งขึ้น

12. ช่วยให้นักเรียนได้ใช้เวลาว่างอย่างมีประโยชน์ และมีประสิทธิภาพ

เอกชัย กี่สุขพันธ์(2525)กล่าวว่า กิจกรรมนักเรียนต่าง ๆ ที่อาจจะจัดได้ในโรงเรียนมีดังนี้

1. สถานักเรียนหรือกรรมการนักเรียน

2. ชุมนุ่มต่าง ๆ

3. สิ่งพิมพ์ในโรงเรียน

4. ดนตรีและการแสดง

5. ลูกเสือและยุวกาชาด

6. ค่ายพักแรม

7. ทัศนศึกษา

ประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องแก้ไขเพิ่มเติมข้อความในคู่มือการจัดกิจกรรมนักเรียน ระดับมัธยมศึกษา พุทธศักราช 2520 (ครั้งที่ 2) กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดประเภทกิจกรรมนักเรียนไว้ 10 ประเภท คือ

1. กิจกรรมลูกเสือ หรือยุวกาชาดหรือเนตรนารี หรือผู้บำเพ็ญประโยชน์และการรักษาดินแดน

2. กิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมไทย

3. กิจกรรมทางศาสนา
4. กิจกรรมการใช้ห้องสมุด
5. กิจกรรมส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์
6. กิจกรรมส่งเสริมการใช้สินค้าไทย
7. กิจกรรมอนุรักษ์ศิลปกรรมและสิ่งแวดล้อม
8. กิจกรรมทัศนศึกษา
9. กิจกรรมนันทนาการ
10. กิจกรรมส่งเสริมวิชาต่าง ๆ ในหลักสูตร

ประเภทของกิจกรรมเสริมหลักสูตร

กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมของนักเรียนโดยนักเรียนและเพื่อนนักเรียน เป็นกิจกรรมที่นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติกันเอง หรือมีส่วนสำคัญในการปฏิบัติกิจกรรมนั้น ๆ นัตดา หิรัญรัมย์ (2517) ได้แบ่งกิจกรรมเสริมหลักสูตรออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. กิจกรรมฝึกเด็กในด้านการปกครอง และการบริหาร ได้แก่ การจัดตั้งสภานักเรียน กรรมการนักเรียน เป็นต้น
2. กิจกรรมมุ่งให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าหรือฝึกทักษะเพิ่มเติม ได้แก่ การจัดตั้งชุมนุมต่าง ๆ
3. กิจกรรมที่มุ่งให้นักเรียนได้ฝึกวินัย ช่วยตนเอง ช่วยหมู่คณะ และบริการสังคม ได้แก่ กิจกรรมยุวกาชาด กิจกรรมลูกเสือ ฯลฯ

ริชาร์ด เอ. กอร์ตัน (Richard A. Gorton, 1983) ได้แบ่งกิจกรรมออกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ไว้เป็น 4 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมนักเรียนในส่วนที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการปกครองและการพิมพ์ (Student Government and Publication) ได้แก่ สภานักเรียน หนังสือพิมพ์นักเรียน หนังสือประจำปี และอื่น ๆ
2. กิจกรรมกลุ่มการแสดง ได้แก่ การละคร การดนตรี การขับร้อง การโต้วาที และอื่น ๆ

3. กิจกรรมชมรมและองค์กรต่าง ๆ เช่น ชมรมหมากระดาน ชมรมถ่ายรูป ชมรมภาษาอังกฤษ และอื่น ๆ

4. กิจกรรมการกีฬา เช่น ฟุตบอล บิงปอ เทนนิส บาสเกตบอล ว่ายน้ำ และอื่น ๆ

กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2531) ได้กล่าวถึงปัญหาใหญ่ ๆ ที่พบกันเป็นส่วนมากในการจัดกิจกรรมของนักเรียน ได้แก่

1. ปัญหาเกี่ยวกับครูที่ปรึกษากิจกรรม
  - การขาดแคลน
  - การร่วมงานด้านนี้มากเกินไปจนเสียงานด้านอื่น
  - การขาดความรู้ ความสามารถ และความเอาใจใส่
2. ปัญหาด้านตัวนักเรียน
  - สนใจมากเกินไปหรือน้อยเกินไป
  - ขาดการสนับสนุนจากผู้ปกครอง
3. ปัญหาด้านการเงินที่จะใช้ในการดำเนินงาน
4. ปัญหาเรื่องการจัดเวลา
5. ปัญหาด้านอาคารสถานที่
6. ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ
7. ปัญหาการจัดกิจกรรมนักเรียนโดยขาดความรู้ความเข้าใจ
  - ความมุ่งหมาย
  - การสร้างความพร้อม ความร่วมมือร่วมใจจากฝ่ายต่าง ๆ
  - การบริหารกิจกรรม
8. ปัญหาการประสานงานกับฝ่ายต่าง ๆ

ริชาร์ด เอ. กอร์ดัน (Richard A. Gorton, 1983) ได้พูดถึงแนวทางแก้ไข ปัญหาเรื่องขาดครูที่ปรึกษา กิจกรรม ซึ่งเป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงาน กิจกรรมนักเรียนว่าอาจแก้ไขได้โดย

- วางแผนการหาครูที่ปรึกษากิจกรรมไว้เป็นการล่วงหน้า เพื่อจะได้ขอร้อง อธิการบดีครูเข้าทำงานต่อไป
- จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกในการจัดกิจกรรมให้ครบครันมากขึ้น
- เพิ่มงบประมาณให้เพียงพอ
- ให้การยอมรับและวางแผนการตอบแทนน้ำใจของครู อาจารย์ ผู้เสียสละ เข้าร่วมงานกิจกรรมนักเรียน เพื่อให้มีกำลังใจในการทำงานนี้ และดูแลให้ทุกคนในทุก กิจกรรมได้รับรางวัลตอบแทนทั้งด้านการเงินและการตอบแทนทางใจอย่างเท่าเทียมกันและ ได้เสนอแนวคิดในการแก้ปัญหา ด้านตัวนักเรียนที่สนใจน้อยเกินไป ดังนี้

การแก้ปัญหานักเรียนไม่เข้าร่วมกิจกรรมหรือเข้าร่วมน้อย อาจแก้ได้โดยการ วิเคราะห์สาเหตุที่แท้จริง แล้วแก้ตามสาเหตุเหล่านั้น เช่น

- ให้นักเรียนได้รับรู้อย่างทั่วถึงว่าโรงเรียนมีกิจกรรมอะไร ที่ไหน เมื่อใด อย่างไร (ถ้าปรากฏว่านักเรียนยังไม่ทราบทั่วถึง)
- ช่วยให้นักเรียนมีความสนใจถึงประโยชน์ต่าง ๆ ที่นักเรียนจะได้รับ (ถ้า นักเรียนไม่เข้าใจประโยชน์ของกิจกรรมอย่างแท้จริง)
- อธิบายให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจนว่า เขาจะเริ่มต้นเข้า เป็นสมาชิกของ กลุ่มกิจกรรมแต่ละอย่างได้อย่างไร (ถ้านักเรียนยังสงสัยเรื่องนี้)
- จัดตารางกิจกรรมให้เหมาะสมกับที่นักเรียนทั้งหมดจะสามารถเข้าร่วมได้
- จัดที่ปรึกษานักเรียนที่สามารถและกระตือรือร้น
- จัดสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ให้พร้อมหรือเพียงพอ

กาญจนา ศรีกาฬสินธุ์ (2531) ได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหาการจัดเวลาเพื่อ ให้เหมาะสมกับนักเรียนทั้งหมด โดยกล่าวว่า

ถ้าโรงเรียนเห็นว่ากิจกรรมนักเรียนมีความสำคัญจริงโรงเรียนก็ต้องพยายาม จัดเวลาให้นักเรียนส่วนใหญ่เข้ามาร่วมให้จงได้ เวลาหลังเลิกเรียนเป็นช่วงที่นักเรียน ส่วนใหญ่ จะต้องรีบกลับบ้านมีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่สามารถอยู่ร่วมกิจกรรมในช่วงตอนเย็น ได้ ดังนั้นจึงไม่ควรจัดในช่วงเวลานี้และในขณะเดียวกันก็ไม่ควรไปดึงช่วงเวลาเรียนมาใช้

ในการจัดกิจกรรมมากเกินไป วิธีที่ดีที่สุดคือโรงเรียนควรจัดเวลาสำหรับกิจกรรมนักเรียนลงไว้ในตารางเรียนใหญ่ของโรงเรียนไว้เลย โดยกำหนดเอาจากวิธีใดวิธีหนึ่งจาก 3 วิธีต่อไปนี้ คือ

1. ลดเวลาเรียนของบางวิชาที่ไม่อยู่ในข่ายวิชาการลงบ้าง
2. ขยายวันเรียนให้ยาวขึ้นหรือ
3. ลดช่วงเวลาเรียนของวันใดวันหนึ่งให้น้อยลง

โรงเรียนควรจะรับฟังความคิดเห็นของคณะครู อาจารย์เกี่ยวกับเรื่องเวลาที่ได้มาจากการขอให้ตอบคำถามในแบบสำรวจให้มากที่สุด ทั้งนี้เพราะเรื่องของเวลาสอนนั้นเป็นเรื่องสำคัญของครูส่วนใหญ่ที่ทำการสอน ความคิดเห็นของนักเรียนที่ได้จากการสำรวจก็ช่วยให้โรงเรียนได้ทราบความรู้สึกของนักเรียนในเรื่องนี้ได้มากเช่นเดียวกัน

จึงพอสรุปได้ว่า กิจกรรมเสริมหลักสูตรเป็นกิจกรรมทั้งหลายที่โรงเรียน ครูและนักเรียนจัดขึ้น นอกเหนือไปจากการเรียนในชั้นเรียน เป็นกิจกรรมที่ช่วยพัฒนาความสามารถให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ช่วยให้สามารถเข้ากับสังคมและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ นอกจากนี้ยังช่วยเสริมสร้างสุขภาพทางกายและจิตใจได้ สนองตอบความสนใจและความถนัดของนักเรียนอีกด้วย และเป็นการช่วยให้การเรียนของนักเรียนได้ผลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถนำความรู้ไปใช้ในสังคมหรือในชีวิตประจำวันได้ เป็นกิจกรรมที่นักเรียนเป็นเจ้าของเรื่อง ดำเนินการเอง เพื่อประโยชน์ของนักเรียนเป็นส่วนตัวและส่วนรวม จึงจำเป็นต้องใช้กิจกรรมเสริมหลักสูตรช่วยเพิ่มเติมให้มีประสบการณ์กว้างขวางขึ้น นอกเหนือจากการเรียนในชั้นเรียน

จากที่กล่าวมานี้พอสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนจะบรรลุเป้าหมายได้ โรงเรียนควรจัดกิจกรรมนักเรียนหรือกิจกรรมเสริมหลักสูตร ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมให้เกิดความเจริญในหลาย ๆ ด้าน แก่นักเรียน เช่น การเลี้ยสละ การเป็นผู้นำ การรู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ รู้จักปกครองตนเอง เป็นต้น กิจกรรมนักเรียนเป็นเครื่องช่วยให้หลักสูตรสมบูรณ์ขึ้น โรงเรียนต้องมีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายและในหลักการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรหรือกิจกรรมนักเรียนเป็นอย่างดี การจัดกิจกรรมจึงบรรลุเป้าหมาย ที่วางไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

ตอนที่ 6 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาออกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเอง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการศึกษาออกโรงเรียน สายสามัญระดับ มัธยมศึกษาตอนปลาย โดยวิธีเรียนด้วยตนเอง มีน้อยมาก ยังไม่มีผู้ใดทำการวิจัยเรื่องนี้ ไว้โดยตรง คงมีแต่การวิจัยที่เกี่ยวกับ การศึกษาสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน การประเมินผลการจัดการศึกษาออกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก ผลสัมฤทธิ์ทางการ เรียนของนักศึกษาประเภทบุคคลภายนอก และสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของอาจารย์ ประจำกลุ่มการศึกษาออกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอกดังนี้

ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (2528) ได้ทำการ ประเมินผลการจัดการศึกษาออกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก ปีการศึกษา 2527 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 17 จังหวัด โดยศึกษาในเรื่องระบบการจัดการศึกษา ออกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอกระเบียบปฏิบัติ กิจกรรมการพบกลุ่ม บุคลากร และ การเงิน การประสานงาน ผลการประเมินพบว่า

1. ขาดวัสดุอุปกรณ์ในการประชาสัมพันธ์ เช่น แผ่นปลิว โปสเตอร์ และ เอกสารต่าง ๆ ตลอดจนขาดข้อมูลที่แน่นอน ทำให้การประชาสัมพันธ์มีน้อยและไม่ทั่วถึง
2. นักศึกษาไม่ค่อยเข้าใจการลงทะเบียน และการเลือกวิชาขึ้นโดยเฉพาอย่างยิ่งนักศึกษาระดับชั้น ป. 6

3. รูปแบบการจัดการศึกษาออกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอก ได้แก่ การ สัมผัสลงทะเบียน ศึกษาด้วยตนเอง พบกลุ่มเพื่อร่วมกิจกรรม และการประเมินผล เหมาะสมแล้ว แต่ในขั้นตอนการพบกลุ่มนั้นควรจะมีการสอนเสริม หรือติววิชาการบ้าง เพื่อจะทำให้ผู้เรียน มีความกระตือรือร้นและสนใจที่จะมาพบกลุ่ม

4. ช่วงเวลาที่เหมาะสมในการประชาสัมพันธ์การศึกษาออกโรงเรียนประเภท บุคคลภายนอกคือ ช่วง 1-2 เดือนก่อนการรับสมัคร

5. วิธีการประชาสัมพันธ์ส่วนใหญ่ศูนย์จังหวัด ใช้แผ่นปลิว โปสเตอร์ รองลงมา คือ วิทยุ สำหรับหน่วยจัดฯ นั้นส่วนใหญ่ประชาสัมพันธ์โดยการใช้วิทยุ รองลงมาคือ แผ่นปลิว โปสเตอร์

6. การพบกลุ่มไม่บรรลุตามจุดมุ่งหมาย นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่ค่อยมาพบกลุ่ม ยังไม่เข้าใจกระบวนการกลุ่มดีเท่าที่ควร จึงไม่สามารถจัดกิจกรรมการพบ กลุ่มให้ดึงดูด ความสนใจของนักศึกษาได้

7. เกี่ยวกับระเบียบปฏิบัติ ผู้ดำเนินงานยังไม่ค่อยเข้าใจบทบาทและหน้าที่ที่ รับผิดชอบอย่างแท้จริง ทั้งคู่มือเรียนระดับ ป.6, ม.3 ไม่มีสำหรับให้นักศึกษาค้นคว้าและ ไม่มีขายในท้องตลาด

8. เกี่ยวกับบุคลากรและการเงิน พบว่า บุคลากรมีไม่เพียงพอ เกณฑ์การ จ่ายค่าตอบแทนไม่เหมาะสม การเบิกจ่ายเงินล่าช้า และไม่มีตู้สำหรับใส่เอกสารเพราะ หลักฐานการศึกษาออกโรงเรียนประเภทบุคคลภายนอกมี จำนวนมาก

9. การประสานงานกับกรมล่าช้า และศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนจังหวัด ไม่เข้าใจงานการศึกษาออกโรงเรียน ประเภทบุคคลภายนอกอย่างแท้จริง

แสงจันทร์ อินทนนท์ (2528) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพปัญหาและอุปสรรค ในการจัดการศึกษาออกโรงเรียน ประเภทบุคคลภายนอก ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ในส่วนกลาง พบว่า

1. ปัญหาด้านการดำเนินงานการจัดการศึกษาออกโรงเรียน ประเภทบุคคล ภายนอกผู้บริหารหน่วยจัดฯ หรือหัวหน้าหน่วยจัดฯ ให้ความเห็นว่าอัตรากำลังที่กรมสรร ให้ดำเนินงานนั้น มีน้อยไม่พอกับงานและจำนวนนักศึกษา ค่าตอบแทนน้อยเมื่อเทียบกับ สถาบันการศึกษาอื่นและยังขาดวัสดุครุภัณฑ์ที่อำนวยความสะดวกให้บุคลากรและนักศึกษา

2. อาจารย์ประจำกลุ่ม และนักศึกษามีความเห็นที่ ควรจัดให้มีการทบทวน ความรู้ทางวิชาการด้วยในชั่วโมงกิจกรรมพบกลุ่ม และถ้านักศึกษาไม่สามารถจะมีร่วม กิจกรรมพบกลุ่มได้ตามเกณฑ์ที่กรมการศึกษาออกโรงเรียนกำหนดนั้น อาจารย์ประจำกลุ่ม มีความเห็นว่าควรจะให้มีการเรียนโดยเพิ่มหน่วยกิตแบบการร่วมกิจกรรมพบกลุ่ม

3. นักศึกษาส่วนใหญ่ที่สมัครสอบการศึกษาออกโรงเรียน ประเภทบุคคล ภายนอกเป็นนักศึกษาในระบบโรงเรียน ถึงร้อยละ 74.7 ส่วนใหญ่กำลังเรียนชั้น ม.5 ร้อยละ 55 รองลงมาคือ ม.4 ร้อยละ 29.8 และถ้าเป็นนักศึกษานอกระบบ

โรงเรียนก็คือ นักศึกษาที่กำลังเรียนอยู่ในโรงเรียนผู้ใหญ่ของกรมการศึกษานอกโรงเรียน เหล่านี้คือ อยู่บ้านเฉย ๆ ร้อยละ 35.6 และค้าขาย ร้อยละ 30.4 นักศึกษา ร้อยละ 54.3 เห็นด้วยกับการให้มีการสอบในราวอาทิตย์ต้นเดือนของมกราคม และ นักศึกษาร้อยละ 82.4 เห็นว่าควรจะต้องให้มีการสอบแก้ตัว นั่นก็คือควรจัดให้มีการสอบ ปีละ 2 ครั้ง

สุพจน์ เขียวชวล (2529) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ประจำกลุ่ม และนักศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของอาจารย์ประจำกลุ่ม การศึกษานอกโรงเรียน ประเภทบุคคลภายนอก ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2528 พบว่า

1. ความคิดเห็นของผู้บริหาร อาจารย์ประจำกลุ่ม เกี่ยวกับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของอาจารย์ประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียน ประเภทบุคคลภายนอก ในด้านการวางแผนพบกลุ่ม ด้านการแนะแนวและการแก้ปัญหา ด้านกระบวนการกลุ่ม ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านการประเมินผล อยู่ในเกณฑ์มาก สำหรับนักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของอาจารย์ประจำกลุ่ม ในด้านการวางแผนการพบกลุ่ม ด้านการแนะแนวและการแก้ปัญหา และด้านกระบวนการกลุ่ม อยู่ในเกณฑ์มาก ส่วนด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านการประเมินผล อยู่ในเกณฑ์ปานกลางและจากการทดสอบค่าที่พบว่า ทั้งผู้บริหาร อาจารย์ประจำกลุ่ม และนักศึกษา มีความเห็นว่า อาจารย์ประจำกลุ่มควรมีสมรรถภาพที่พึงประสงค์ทุกด้านคือมีค่าของระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางขึ้นไปอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผู้บริหาร อาจารย์ประจำกลุ่ม และนักศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของอาจารย์ประจำกลุ่มการศึกษานอกโรงเรียน ประเภทบุคคลภายนอกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ในทุกด้าน และเมื่อพิจารณาสมรรถภาพเป็นรายด้านพบว่า กลุ่มผู้บริหารมีความคิดเห็นแตกต่างกับกลุ่มอาจารย์ประจำกลุ่ม เฉพาะในด้านการวางแผนการพบกลุ่ม และนักศึกษามีความคิดเห็นแตกต่างกันเกือบทุกด้าน มีเพียง ด้านเดียวที่ไม่แตกต่างกัน คือ เห็นว่าสมรรถภาพที่พึงประสงค์ของอาจารย์ประจำกลุ่มด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

จากการที่ได้ค้นคว้างานวิจัยข้างต้น เกี่ยวกับการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ
วิธีเรียนด้วยตนเองสรุปในส่วนรวมได้ว่า งานวิจัยส่วนใหญ่เป็นการเน้นการศึกษา การดำเนิ
การ การจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเองเป็นหลัก และมีการวิจัย
เกี่ยวกับบุคลากร การเงิน การประสานงาน นอกจากนี้ยังเป็นงานวิจัยที่ศึกษาถึงสภาพปัญหา
อุปสรรค ในการจัดการศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเองเพื่อนำผลการวิจัย
ไปใช้ในการวางแผนการจัดการศึกษา ให้สอดคล้องและเหมาะสม เนื่องจากมีผู้ทำการวิจัย
เกี่ยวกับการดำเนินการ ระบบการจัดการศึกษานอกโรงเรียน สายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเอง
ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ในส่วนที่จะศึกษาถึงผลกระทบของการจัดการศึกษานอกโรงเรียนนั้นยัง
ไม่มีผู้ทำการวิจัย ดังนั้นจึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาถึงผลกระทบของการจัดการ
ศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเองต่อการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน
ของโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อประโยชน์ในการจัดการดำเนินการ การ
ศึกษานอกโรงเรียนสายสามัญ วิธีเรียนด้วยตนเองต่อไป